लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रबाहीकरण रणनीति-२०७८

थवाङ गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

ठूलोगाउँ रोल्पा, लुम्बिनी प्रदेश

थबाङ गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

थबाङ, रोल्पा
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

मिति:- २०७९/०२/२६

शुभकामना मन्तव्य

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको वर्तमान अवस्थामा नेपाल पक्ष राष्ट्र भएका अन्तराष्ट्रिय कानुन तथा महासन्धीहरुको विश्वव्यापी रुपमा कार्यान्वयन गर्नैपर्ने र हाम्रो देश नेपाललाई लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण बनाउने परिप्रेक्षमा, नेपालको २०७२, को संविधानले लैंगिक विभेद र सबै खाले जातीय एवं सामाजिक विभेदको अन्त्य गर्ने, आर्थिक, सामाजिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्यायको सुनिश्चितता गरी समानुपातिक समावेशी र सक्रिय सहभागीमूलक वैज्ञानिक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक स्वस्थ र सभ्य समाजको निर्माण गर्ने प्रतिबद्धता गरेको छ। नेपालको संविधान २०७२, बमोजिम जारी गरिएका लैंगिक समानता र समाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी प्रस्तुत भएका नीति तथा कानुनले लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धमा विना कुनै अवरोधका साथ सहर्ष रुपमा नियमन गर्ने कानुनी व्यवस्था उल्लेख गरिएको छ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले पनि लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित, अन्तरनिहित विषयलाई जोड दिदै प्रबर्द्धन र विकासमा जोड दिने व्यवस्था रहेको छ। राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय नीति एवं कानुनहरुको विकेन्द्रिकरण गरेर थबाङ गाउँपालिकालाई लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणमैत्री बनाउन यस थबाङ गाँउपालिकाले लैंगिक समानता तथा समाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, तयार गरी कार्यान्वियन गर्ने शिलशिलामा प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, लुम्बिनी प्रदेश नेपालगञ्ज, बाँके, नेपालको सहयोगमा र ग्रामिण विकास तथा चेतना समाज (रुडास) नेपालको विशेष सहजीकरणमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीति र संस्थागत संरचनाहरुलई लैससास मैत्री संवेदनशील तथा उत्तरदायी बनाउन लैससाससँग सम्बन्धित एजेन्डाहलाई विकास प्रक्रियामा समावेश गर्न, महिला तथा पिछडिएका वर्ग, अल्पसंख्यक समुदायलाई सशक्तिकरण गर्दै आगामी विकास कार्यक्रमबाट लाभ प्राप्त गर्न र न्यायोचित सु-अवसर निश्चित गर्न, समाजमा पछाडि परेका ५ वटै वडाका समुदायलाई सर्वाङ्गीन विकासमा, सक्रिय सहभगीता सुनिश्चित गर्ने यथेष्ट मार्गनिर्देश गर्नेछ भन्ने पूर्ण विश्वास लिएको छु। लैससासमैत्री समाज निर्माण गर्न तत्पर र कटिबद्धताका साथ सहयोग गर्नेछु। यो रणनीति तयार गर्न सहयोग गर्ने प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, सहजीकरण गर्ने लोकप्रिय संस्था रुडास नेपाल र आफै प्रत्यक्ष सहभागी भएर कार्य गर्ने सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि ज्यूहरु, विषयगत शाखा प्रमुख, आमन्त्रित सहभागी, कर्मचारी मित्रहरु सम्पूर्णमा हार्दिक आभारकासाथ धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। अन्तमा यो रणनीति कार्यान्वयन र समृद्ध लैससासमैत्री थबाङको लागि सबै सरोकारवाला महानुभावहरुको साथ सहयोगको अपेक्षा गर्दै आफ्नो शुभ-कामना मनतव्य व्यक्त गर्दछु।

(धन बहादुर ओली)
नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

"स्वच्छ र सक्षम निजामति प्रशासन, समृद्धि र सुशासन,
९८५७८२४७५०, ९८५७८७७०४१, www.facebook.com/thabangruralmunicipal,
email-thabangrm58@gmail.com, www.thabangmun.gov.np

विषयसूची

परिच्छेद १ : लैससास रणनीतिको पृष्ठभूमि तथा परिचय
१.१. पृष्ठभूमि १-२
१.२. थवाङ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय २
१.३. लैससास रणनिति निर्माणको उद्देश्य र बिधि प्रक्रया २-३
१.४ संक्षिप्त नाम र परिभाषा...३-५
परिच्छेद २ लैससासको बिद्यमान अवस्था तथा सन्दर्भ बिश्लेषण
२.१. थवाङ गाउँपालिकाको राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्था बिश्लेषण...................५-७
२.२. लक्षीत समूह प्राथमिकिकरण र प्रमुख सवाल पहिँचान ७-९
२.३. लैससास क्षेत्रमा क्रियाशिल सरोकारवाला बिश्लेषण ९-१३
२.४ गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौती बिश्लेषण १४
२.५ गाउँपालिका र वडागत रुपमा लैससासमा प्रमुख सवालहरु १५
२.६. गाउँपालिकाको आगामी लैससास रणनीतिका लागि लक्षित कार्यक्षेत्रहरु १५-१६
२.७. गाउँपालिकाको लैससास रणनीतिको समयाबधी १६
परिच्छेद ३ लैससास रणनीतिको परिकल्पजना, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य, मुल्यमान्यतन, औचित्यता, प्रमुख रणनीति तथा कार्यनीति र कार्ययोजना
३.१. लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको परिकल्पना १७
३.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको ध्येय १७
३.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको लक्ष्य १७
३.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको उद्देश्यहरु.. १७
३.५ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको मुल्यमान्यता १७
३.६ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको औचित्यता १७-१८
३.७ लैससास सम्बन्धी प्रमुख रणनीति तथा कार्यनीतिहरु १८-२३
३.८. लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना २४-२६
परिच्छेद ४ लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रणाली
४.१ लैससास रणनीति कार्यान्वयनका लागि आबश्यक संस्थागतसंयन्त्र.........................२७-२८
४.२. लैससास रणनीति कार्यान्वयनका लागि स्रोत परिचालन २८
४.३.. अनुगमन प्रणाली २८-३०
४.४. सम्भावित जोखिम तथा जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु ३०-३२
४.५.. कानुनी ब्यबस्था तथा पुनरावलोकन ३२-३३
अनुसुची : ३३-३७
अनुसुची १ लैससास रणनीति निर्माण तथा कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकास्तरीय कार्यदलको बिबरण
अनुसुची २. गाउँपालिका भित्र क्रियाशिल सरोकारवालाहरुको बवरण
अनुसुचि ३. समूह छलफलमा सहभागिहरुको बिवरण
अनुसुचि ४. लैससास रणनीति निर्माण कार्यशालामा सहभागिहरुको बिबरण
अनुसुचि ५. लैससास निर्माण क्रममा अध्ययन तथा बिश्लेषण गरिएका दस्ताबेजहरु

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीति

परिच्छेद १

पृष्ठभूमि तथा परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ को प्रस्तावनामा लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गर्ने तथा आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने संकल्प गरेको छ । संविधानको भाग ३ मा उल्लेखित मौलीक हक अन्तर्गत धारा १८ मा समानताको हक, धारा २४ मा छुवाछुत तथा भेदभाव बिरुद्धको हक, धारा २९ मा शोषण बिरुद्धको हक, धारा ३८ मा महिलाको हक अन्तर्गत समान वंशीय अधिकार, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन् स्वास्थ्य सम्वन्धी अधिकार, राज्यका सवै निकायमा सहभागिता हुने अधिकार, सम्पत्ति तथा पारिवारीक मामिला सम्बन्धी अधिकार, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ । त्यसैगरी धारा ३९ मा बालबालिकाको हक, धारा ४० मा दलितको हक, धारा ४१ मा जेष्ठ नागरीकको हक धारा ४२ मा सामाजिक न्यायको हकको व्यबस्था गरेको छ । नेपालको संविधान बमोजिम जारी गरिएका राष्ट्रिय लैंगिक समानता नीति २०७७, सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८ नमुना, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता स्थानीयकरण रणनीति २०७५, बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५, मुलुकी देवानी (संहिता) २०७४ र मुलुकी अपराध (संहिता) २०७४, लगायत राष्ट्रिय नीति तथा कानुनहरुले लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धमा निरोधात्मक तथा नियमनकारी प्रावधानहरुको व्यवस्था गरेको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को प्रस्तावनमा नै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । ऐनको दफा २४ उपदफा (२) मा स्थानीय तहले योजना बनाउँदा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुनेगरी सुशासन, वातावरणमैत्री, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुल, विपद् व्यवस्थापन, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्नेछ भन्ने व्यवस्था गरेको छ । उक्त ऐनमा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम कर्तब्य तथा अधिकारमा लैससास सम्बन्धी ब्यबस्था गरेको छ भने वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत खण्डीकृत तथ्यांक संकलन, बालविवाह, बहुविवाह, लैङ्गिक हिंसा अन्त्य गर्ने आदि व्यवस्था गरिएको छ । स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रकृयामा महिला तथा पिछडिएको वर्गको सहभागितामा जोड दिइएको, योजना बनाउदा महिला, बालबालिका तथा पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने योजना छनौटमा जोड दिदै लैससास प्रवर्द्धन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

लैंगिक समानता र सामाजिक समाबेशीकरण सन्दर्भमा नेपाल पक्ष राष्ट्र भएका अन्तराष्ट्रिय कानुन अन्तर्गत महिला बिरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मुलन महासन्धी १९७९ ले महिलाको मानव

अधिकार सुनिश्चित गरेको छ । त्यसैगरी संयुक्त राष्ट्रसंघ सुरक्षा परिषदको प्रस्ताव नंवर १३२५ र १८२० ले ससस्त्र द्धन्द्धको समय र द्धन्द्ध पश्चात हुने यौनजन्य हिंसा बिरुद्ध न्याय र शान्ति प्रक्रियामा महिलाको सहभागिताको बिषय सुनिश्चित गरेको छ । बाल अधिकार महासन्धी १९८९ ले बालबालिकाको अधिकार संरक्षण र प्रबर्द्धन सुनिश्चित गरेको छ । सन १९९५ को बेइजिङ सम्मेलनको घोषणापत्रमा उल्लेखित महिलाका १२ वटा सरोकारका विषयहरु समाबेश गरिएको छ । दिगो विकास लक्ष्य २०३० को लक्ष्य नं ५ ले लैंगिक समानता र लक्ष्य नं १६ ले दिगो बिकासको लागि शान्तिपुर्ण तथा समाबेशी समाजको प्रबर्द्धन गर्ने, न्यायमा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्ने र सबै तहमा प्रभावकारी, जवाफदेहि र समाबेशी संस्थाको स्थापना गर्ने बिषय उल्लेख गरेको छ । माथि उल्लेखित राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय नीति र कानुनहरुको स्थानीयकरण गरि थवाङ गाउँपालिकालाई लैससासमैत्री बनाउन लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिले मार्गदिर्श गर्ने बिश्वास गरिएको छ ।

१.२. थवाङ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय :

रोल्पा जिल्लाको १० वटा स्थानीय तहहरु मध्ये थवाङ गाउँपालिका छुट्टै बिशेषता बोकेको एक गाउँपालिका हो । दाङ जिल्लाको घोराही देखि १६६ कि.मि.सहिद मार्ग र रोल्पाको सदरमुकाम लिवाङवाट करिव ७४ कि.मि. उत्तरपुर्वमा पर्दछ । यस गाउँपालिकामा विशेषत खाम मगर जातिको वसोवास रहेको छ । खाम भाषीहरुको वाहुल्यता भएको यस क्षेत्रमा अधिकाँस स्थानको नामको पछाडि वाङ शव्द जोडीएको पाईन्छ । वाङको अर्थ खाम भाषामा चौर हुने भएकोले थवाङको अर्थ पहाडको काखको चौर भन्ने हुन्छ । तसर्थ पहाडको काखको वस्ती वाट थवाङ नामाकरण भएको हो । समुद्र सतह देखि करिव १ हजार ८१० मिटर भन्दा माथी फैलिएको यो गाउँपालिकामा शीतोष्ण र शमशीतोष्ण हावापानी पाईन्छ भने तापक्रम ५ देखि २९ डिग्रीसम्म रेकर्ड भएको पाईएको छ । यो गाउँपालिकाले १९१.०७ बर्ग कि.मी. क्षेत्रफल भुभाग आगटेको छ । भने समुदी सतहबाट १८१० मिटर देखि ३५०० मिटरको उचाइमा रहेको छ ।

यस गाउापालिकामा अधिकाँश घरहरुकाका छाना काठको फलेकवाट वनेका देखिन्छन् । करिव ५५ प्रतिशत शाक्षरता भएको यस गाउँपालिकाका अधिकाँश जनताहरु परम्परागत कृषी प्रणालिमा आवद्ध देखिन्छन् भने यहाँको आलु उत्पादन जिल्लामै सवैभन्दा राम्रो मानिन्छ । युद्ध पर्यटनको प्रचुर सम्भावना वोकेको थवाङ गाउँपालिका १० वर्षे शसस्त्र जनयुद्धको उद्‌गमथलोको रुपमा मानिन्छ । यस गाउँपालिकामा अवस्थित विभिन्न नदी नालाहरु, कृषि मैदान, हरीयाली वनजंगल साथै जलजला क्षेत्र जस्ता धार्मिक र पर्यटकीय महत्व बोकेका क्षेत्रले गर्दा क्रमश विकासमा अग्रसर भैरहेको देख्न सकिन्छ ।: यस गाउँपालिकाको पूर्वमा सुनछहरी गाउँपालिका, पश्चिममा परिवर्तन गाउँपालिका, उत्तरमा रुकुम पूर्व जिल्ला, दक्षिणमा सुनछहरी गाउँपालिका र रोल्पा नगरपालिकासंग सिमाना जाडिएको छ ।
साबिकको ३ वटा गाबिस समेटर बनेको थवाङ गाउँपालिका ५ वटा वडामा बिभाजन गरिएको छ । यहाँको मुख्य बाली गहुँ, जौ, मकै, आलु, भांगो आदि हुन । यस क्षेत्रमा ऐतिशासिक पर्यटकिय स्थलहरु जलजला क्षेत्र, जन्त्र मन्दिर, वराजुवाङ मन्दिर आदी छन् । यहाँको मुख्य स्थानीय चाडपर्वहरु माघे सक्रान्ती, भुमे पर्व, ल्होसार, दशै, तिहार, तिज, धान्ने पुर्णिमा आदि हो । थवाङ गाउँपालिकाका जनताको मुख्य पेशा कृषि भएपनि सिंचाई कमी, कृषिमा आधुनिकिकरण हुन नसक्नु आदि कारणले ठूलो संख्यामा बैदेशिक रोजगारीमा जाने र केही छिमेकी मुलुक भारत जाने गर्दछन् भने केही मानिसहरुको ब्यापार ब्यबसाय तर्फ पनि आकर्षण बढेको पाइन्छ । बि.सं २०६८ को जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकाको कूल घरधुरी संख्या २१७२ छ भने यहाँको कूल जनसंख्या १०८८१ छ । जसमध्ये महिला संख्या ५८८४ (५४ प्रतिशत) र पुरुष संख्या ५०३५ (४६ प्रतिशत) छ । मगर जातीको बाहुल्यता रहेको यस गाउँपालिकामा मगर जाती ८४ प्रतिशत, दलित जाती १३ प्रतिशत, गुरुङ जाती १ प्रतिशत र अन्य

जाती २ प्रतिशत संख्यामा रहेको छ । यस गाउपालिकामा मगर जातीको बाहुल्यता रहेकोले मगर खाम भाषा प्रचलनमा रहेको छ भने अन्य जातीसंगको कुराकानीमा नेपाली भाषा नै प्रयोग गर्ने गरिन्छ ।

१.३. लैससास रणनीति निर्माणको उद्देश्य र बिधि तथा प्रक्रिया :

१.३.१. लैससास रणनीति निर्माणको उद्देश्यहरु :

लैससास रणनीतको मुख्य उद्देश्य लैससास अवधारणा अनुसार यसको प्रयोगलाई सरलीकृत रुपमा स्थानीयकरण गरि गाउँपालिकाले गर्ने सम्पुर्ण बिकास या्जना तथा कार्यक्रमलाई लैससास उत्तरदायी र दिगो बिकास बनाउन आर्थिक स्रोतको सुनिश्चतता, उपलब्धी तथा लाभको समतामूलक बितरण र उपयोगी बनाउने रहेको

(क).गाउँपालिकाको नीति, कानुन, यो्जना, कार्याक्रम, सेवा प्रबाह र संस्थागत संरचनालाई लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीति मार्फत लैससासमैत्री, संबेदनशिल तथा उत्तरदायि बनाउन सहयोग गर्ने ।

(ख). लैंससाससंग अन्रसम्बन्धीत मुद्धाहरुलाई बिकास प्रक्रियामा समाबेश गर्ने ।

(ग). महिला तथा पिछडिएका बर्ग समुदायको सशक्तिकरण गर्दै बिकासका कार्यक्रमको लाभ प्राप्तीमा न्यायोचित अवसर सुनिश्चित गर्ने ।

(घ). समाजमा बञ्चितिकरणमा परेका वर्ग, लिंग, क्षेत्रका समुदायलाई सशक्तिकरण माध्ययबाट पारिवारिक तथा स्थानीय स्रोत उपयोगमा समानुपातिक पहुँच र समग्र विकास प्रक्रियामा लैंगिक तथा सामाजिक समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

१.३.२. लैससास रणनीति निर्माणको बिधि तथा प्रक्रिया :

यस गाउँपालिकाको मूलप्रबाहिकरण लैससास रणनीति निर्माण क्रममा निम्न बिधि तथा प्रक्रियाहरु अवलम्वन गरिएको थियो ।

क) गाउँपालिकाका लागि निर्माण गरिने लैससास रणनीतिको खाका अनुसार आबश्यक सुचना तथा तथ्यांक संकलनका लागि गाउँपालिकास्तरीय कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न ।

ख) रणनीति निर्माण क्रममा आबश्यक सहयोगी दस्तावेज संकलनका लागि गाउँपालिकासंग सम्पर्क तथा समन्वय ।

ग) लैससास रणनीतिको खाका अनुसार आबश्यक सुचना तथा तथ्यांक संकलन र बिश्लेषणका लागि समूह छलफल ।

घ) लैससास रणनीति निर्माण तथा कार्यान्वयन कार्यदल गठन ।

ङ) रणनीति तयार गर्ने क्रममा नगरपालिकाबाट जारी गरिएका बिभिन्न ऐन, कार्यबिधि तथा निर्देशिका संकलन तथा अध्ययन ।

च) रणनीति तयार गर्ने क्रममा लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय कानुन तथा नीति र अन्तराष्ट्रिय कानुनहरुको अध्ययन ।

छ) लैससास रणनीतिको मस्योदा तयारी र प्ररम्भीक मस्योदा माथि छलफल र अन्तिम रणनीति तयारी।

१.४. संक्षिप्त नाम र परिभाषा :

१.४.१. संक्षिप्त नाम : यस रणनीतिको नाम लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण मूलप्रबाहिकरण रणनीति २०७८ रहनेछ । यो रणनीति थबाङ गाउँपालिकाले स्विकृत गरेको मिति देखि लागु हुनेछ ।

१.४.२. परिभाषा : बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस रणनीतिमा

क) रणनीति भन्नाले : थवाङ गाउँपालिकाको लैससास मूलप्रकाहिकरण रणनीति २०७८ लाई सम्झनु पर्दछ ।

ख) **गा.पा.**भन्नाले : थवाङ गाउँपालिका सम्झनु पर्दछ ।

ग) लैससास भन्नाले : लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्झनु पर्दछ ।

घ) लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण भन्नाले महिला, पुरुष वा लैंगिक तथा योनिक अल्पसंख्यक र बिभिन्न सामाजिक समूहहरु बिचको असमान सक्ति सम्बन्धलाई पुनः सन्तुलित गर्न तथा हरेक प्रकारका सामाजिक पहिँचान भएका ब्यक्तिहरुका लागि समान अधिकार, अवसर एबं सम्मान सुनिश्चित गर्नका लागि गरिने प्रयासलाई सम्झनु पर्दछ ।

ङ) लैंङ्गिक मूलप्रबाहीकरण (Gender Mainstreaming) भन्नाले स्थानीय तह तथा बिद्यमान सबै सार्वजनिक संरचनाहरु लगायत सबै विषयगत क्षेत्रका कानुन, नीति, कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमाका हरेक चरणमा लैङ्गिक समानतालाई आन्तरिकीकरण गर्ने स्थिति नै लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरणलाई जनाउछ ।

च) लैङ्गिक समानता (Gender Equality) **भन्नाले समाज तथा राज्यको** सबै अंग र तह र क्षेत्रमा महिला, पुरुष वा लैंगिक तथा योनिक अल्पसंख्यक बीच समान अवसर र समान लाभ हासिल गर्ने अवस्था वा वातावरणलाई जनाउछ ।

छ) लैङ्गिक समता (Gender Equity) भन्नाले अवसर र न्यायबाट बञ्चित महिला, पुरुष वा यौनिक तथा अल्पसंख्यक ब्यक्तिलाई समानतामा पुऱ्याउन अवलम्बन गरिने सकारात्मक बिभेद वा बिशेष प्रयासलाई सम्झनु पर्दछ ।

ज) सामाजिक समाबेशीकारण (Social Inclusion) भन्नाले समाजमा पछाडी पारिएका लिङ्ग, वर्ग, जातजाती, समुदाय लगायत वञ्चित वर्ग समुदायलाई विकासका अवसरमा प्रत्यक्ष सहभागी गराई सार्वजनिक सेवा, स्रोत, सुविधामा पहुँच बृद्धि गर्नुलाई सम्झनु पर्दछ ।

झ) सामाजिक बञ्चितिकरण (Social Exclusion) भन्नाले लैंगिकता, जात, जाती, धर्म, क्षेत्र, अपाङ्गता आदीको आधारमा व्यक्ति, वर्ग वा समुदायलाई सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक र राजनीतिक क्षेत्रमा पाखा वा किनारा लगाई आफ्नो क्षमता अनुसार सहभागी हुने अवसर र त्यस्तो अवसरबाट प्राप्त हुन सक्ने लाभ र प्रतिफलबाट वञ्चित गराइनु हो ।

ञ) बञ्चित समूह भन्नाले लामो समय देखि आर्थिक, सामाजिक र भौगोलिक कारणले पछाडी पारिएका महिला, दलित, जनाजाती, जेष्ठ नागरीक, अति बिपन्न, दुर्गम बस्तीमा बसोबास गर्ने व्यक्ति वा समुदाय सम्झनु पर्दछ ।

ट) लैंङ्गिक संबेदनशिल (Gender Sensetive) : सेवा प्रबाह प्रक्रिया र नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका सबै चरणहरुमा महिला पुरुष र तेसो लिङ्गीहरुका बिशेष आवश्यकता र प्राकृतिक अवस्था अनुसार

उनीहरुको सन्तुलित बिकास, सार्वजनिक लाभ प्राप्तीको सुनिश्चितता र अधिकार प्राप्ती प्रति गम्भीर हुनुलाई सम्झनु पर्दछ ।

ठ) लैंङ्गिकता (Gender) भन्नाले कुनै पनि मानिस लिंगको आधारमा महिला वा पुरुष वा यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यक भएकै कारण समाजद्धारा उनीहरुलाई दिइने बिभेदपुर्ण कामको भूमिका, उनीहरु प्रति गर्ने बिभेदपुर्ण सामाजिक ब्यबहार र उनीहरुलाई हेर्न असमान दृष्टिकोण लाई जनाउछ ।

ड) लैंङ्गिकमैत्री (Gender Friendly) : समाज वा राज्यको हरेक संरचना र नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका सबै चरणहरुमा महिला, पुरुष वा यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यकका बिशेष आवश्यकताहरु सम्बोधनका लागि गरिने प्राथमिकपुर्ण ब्यबहारलाई सम्झनु पर्दछ ।

ढ) CEDAW : (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) भन्नाले महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धि सन् १९७९ लाई जनाउछ ।

ण) CRC भन्नाले बाल अधिकार महासन्धी (Child Rights Convention) सन १९८९ लाई जनाउछ ।

त) BPFA भन्नाले बेइजिङ कार्ययोजना (Beijiing Platform of Action) सन १९९५ लाई जनाउछ ।

थ) सीमान्तकृत समुदाय भन्नाले आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र भौगोलिक बिकटताको कारण पछाडी पारिएका तथा सार्वजनिक सेवा, सुबिधाको अवसरबाट बञ्चित र बिभेदमा परेका साथै संघिय कानुन बमोजिम मानव बिकाको स्तरभन्दा न्यून स्थितिमा रहेका समुदाय सम्झनु पर्दछ ।

द) लैंङ्गिक उत्तरदायि बजेट भन्नाले लैंगिक समानताका लागि बजेटको सुनिश्चिततालाई सम्झनु पर्दछ ।

ध) लैंङ्गिक प्रभाव बिश्लेषण भन्नाले स्थानीय नीति, योजना तथा कार्यक्रमबाट सबै बर्ग, जाताजती, क्षेत्रका महिला, पुरुषले प्राप्त गरेको लाभ वा अवस्थाको लेखाजोखालाई सम्झनु पर्दछ ।

न) खण्डिकृत तथ्यांक भन्नाले सबै जाताजती, लिंग, बर्ग, क्षेत्रका महिला, पुरुष तथा यौनिक एबं लैंगिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत समुदाय, शारिरिक अवस्था आदि समूहहरुको तहगत तथ्यांकलाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद २
लैससासको बिद्यमान अवस्था तथा सन्दर्भ बिश्लेषण, लक्षीत समूह र लैससास सम्बन्धी सवाल एबं सरोकारवाला बिश्लेषण :

२.१ थवाङ गाउँपालिकाको राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्था बिश्लेषण :

थवाङ गाउँपालिकाको बिद्यमान राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्था बिश्लेषण गरिएको छ । बिश्लेषणले आगामी दिनमा लैससासको क्षेत्रमा के कस्तो आर्थिक, सामाजिक र राजनैतिक योजना तथा नीति कार्यक्रमका बिषयहरु उठान गर्न सहयोग गर्नेछ ।

२.१.१. राजनैतिक अवस्था

थवाङ गाउँपालिका प्रशासनिक हिसावले ५ वटा वडामा बिभाजित । यहाँको गाउँसभामा प्रतिनिधित्व गर्ने निर्वाचित जनप्रतिनिधि जम्मा संख्या २३ जना मध्ये पुरुष १४ जना र महिला ०९ जना छ भने

अपाङ्ग ०१ जना छ । जातीगत हिसावले दलित ५ जना (दलित पुरुष १ जना र दलित महिला ४ जना) छ भने सहिद परिवारबाट जम्मा २ जना मध्ये पुरुष १ जना र महिला १ जनाको प्रतिनिधित्व छ । गाउकार्यपालिकामा जम्मा १३ जनाको सहभागिता रहेकोमा पुरुष ८ जना र महिला ५ जना छ भने आपाङ्ग १ जना छ । जातीगत हिसावले कार्यपालिकामा दलित ३ जनामा दलित पुरुष १ जना र दलित महिला २ जना छ भने अन्य सबै जनजातीबाट सहभागिता छ । त्यसैगरी सहिद परिवारबाट २ जना रहेकोमा पुरुष १ जना र महिला १ जनाको प्रतिनिधित्व छ ।

यस गाउँपालिकामा जनजातीकै बाहुल्यता रहेकोले निर्णायक भूमिकामा जनजाती रहनु स्वभाविक मानिन्छ । अझैपनि समाबेशी बनाउनका लागि प्रमुख पदमा महिला, दलित तथा अपांग एवं पछाडी पारिएको समुदायको सहभागिता बढाउन यस रणनीतिले मार्गनिर्देश गर्नेछ । अधिकांस उपभोक्ता समितिहरुमा ४० प्रतिशत भन्दा पनि बढी महिलाको सहभागिता देखिनु सकारात्मक मानिन्छ तरपनि व्यबस्थापन तथा निर्णयमा समेत महिलाहरु आफैले अग्रसर भई निर्णाय गर्न सक्ने क्षमता बढाउन आबश्यक छ । राज्यका हरेक निकायमा ३३ प्रतिशत महिला र समाबेशी सहभागिताको कानुनी प्राबधानले समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित गरेपनि अर्थपुर्ण सहभागिताका लागि लक्षीत बर्ग समुदायको क्षमता बिकास र आर्थिक शसक्तिकरणको क्षेत्रमा योजना तथा कार्यक्रम बिस्तार गर्न यस रणनीतिले मार्गनिर्देश गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.१.२. सामाजिक अवस्था बिश्लेषण :

सामाजिक हिसावले थवाङ गाउँपालिकामा मगर जातीको बाहुल्यता रहेपनि केही संख्यामा दलित जाती र न्यून संख्यामा गुरुङ जातीको पनि बसोबास रहेको छ । बि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार आदिवासी जनजाती ४८ प्रतिशत, दलित १४ प्रतिशत, बाहुन क्षेत्री १.१ प्रतिशत, अन्य ०.९ प्रतिशत छन् । मगर खाम भाषाको बाहुल्यता रहेको यहाका मानिसहरुको खाम भाषा ९० प्रतिशत, नेपाली भाषा १० प्रतिशतले बोल्दछन् । प्रकृति पुजा गर्ने प्रचलन बढी छ । यस गाउँपालिकाको कूल जनसंख्यामा प्रकृति पुजा गर्ने ८० प्रतिशत, हिन्दु धर्म १० प्रतिशत, इस्लाम धर्म ५ प्रतिशत, बौद्ध धर्म ५ प्रतिशतले मान्दछन् । , यहाँका मानिसहरुको मुख्य चाड पर्व भुमे पर्व, ल्होसार साथै दशै, तिहार, तिज, माघेसक्रान्ती जस्ता चाड पर्व समेत मनाउने गरिन्छ । पहिरनः पुरुषको खाडी, पटुकी, गादा, चौबन्दी, महिलाको पहिरन चोली, पटुकी, गादा, लुङगी, फुली, बुलाकी आदि हुन

समाजम बिद्यमान पित्रृसतात्मक सोच र व्यबहारबाट यस थवाङ गाउँपालिका पनि अछुत रहन सकेको छैन । लैंगिक बिभेद, बोक्सी तथा धामीझाक्री प्रथा, बालश्रम, बाल बिबाह, बहु बिबाह, बालश्रम घरेलु हिंसा र लैंगिक हिंसा जस्ता सामाजिक कुप्रथा र गलत सामाजिक अभ्यासहरु अझै कायमै छन् । परिवार एवं समाजमा लैंगिक तथा सामाजिक समाबेशीताका सम्बन्धमा केही सकारात्मक परिवर्तनका प्रयासहरु थालनी भएपनि लैंगिक तथा सामाजिक रुपले समान अवसर र समान पहुँच हुन नसकेको कुरा निर्णायक भूमिकामा महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति लगायत पछाडी परेको समुदायको सहभागिता र अवरमा तथा सुचनामा न्यून संख्यामा मात्र पहुँचको स्थितिले स्पष्ट पार्दछ । यस् प्रकारका गलत सामाजिक अभ्यास बिरुद्ध गाउँपालिकाबाट बिभिन्न अभियान तथा जनचेतनाका कार्यक्रमको शुरुवात गरिएको र यसलाई अभियानको रुपमा अगाडी बढाउन यस रणनीतिले मार्गनिर्देश गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.१.३. आर्थिक अवस्था :

यस गाउँपालिकाको अर्थिक स्रोतको रुपमा मुख्य पेशा कृषि ब्यबसाय मानिए पनि ठूलो संख्यामा बैदेशिक रोजगारी र केही संख्यामा ब्यापार ब्यबसाय, छिमेकी मुलुक भारतमा रोजगारीको लागि जाने र ज्यालामजदुरी लाई आम्दानीको श्रोतको रुपमा उपयोग गर्ने गरेका छन् । कूल जनसंख्याको ८० प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा आबद्ध छन भने बैदेशिक रोजगारमा १५ प्रतिशत, व्यापारमा २ प्रतिशत, रोजगारी तथा जागिरमा २ प्रतिशत

पर्यटनमा १.प्रतिशत आबद्ध भएका छन् । कृषिजन्य वस्तुहरुको लागि उपयुक्त वातावरण तथा उर्वर जमिन साथै सिंचाइको श्रोत हुँदा हुँदै पनि उपयुक्त वजारीकरण, आधुनिक कृषि प्रणाली सम्वन्धि ज्ञानको कमी, जनचेतनाको कमी, दक्ष जनशक्तिको कमी, वैदेशिक रोजगारी जस्ता समस्याले कृषिजन्य उत्पादनमा प्रभाव पारेको देखिन्छ । केही क्षेत्रहरुमा व्यवसायिक आलु खेती सञ्चालन भएपनि उचित परामर्श तथा अनुदान सम्वन्धि व्यवस्था गर्नुपर्ने आवश्यकता पनि छ । नदी आसपासका अत्यन्त उर्वर भुमिहरुको संरक्षण गर्नुपर्ने आवश्यकता पनि उत्तिकै देखिन्छ । पशुपालनको रुपमा भेडाबाखा, घोडा, खच्चर, गाईभैंसी, वंगुर, कुखुरा आदी पाल्ने गरेका छन् । त्यसैगरी युद्ध पर्यटनको प्रचुर सम्भावना भएको यस गाउँपालिकामा जलजला लगायतका विभिन्न पर्यटकीय स्थलहरुको पहिचान तथा संरक्षण र विकास गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा होमस्टे, प्राचिन सँस्कृतिको अध्ययन, सँग्रहालय, पिकनिक स्पोटको निर्माण भएको छ ।

२.२ लक्षीत समुदाय नक्सांकन तथा प्राथमिकिकरण र सवाल पहिँचान :

थवाङ गाउँपालिकाले बिद्यमान आर्थिक सामाजिक र राजनैतिक अवस्था, अवसर तथा सेवामा पहुँच तथा नियन्त्रण, नेतृत्व तहमा सहभागिता, भौगोलिक बिकटता लगायतका बिषयहरुलाई अधार मानि बञ्चित तथा पछाडी पारिएका बर्ग समुदायहरुको नक्सांकन गरि लक्षित समूह पहिँचान गरेको छ । त्यसैगरी लक्षीत समूहको बिद्यमान आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक अवस्थाका आधारमा बिद्यमान सवालहरु पहिँचान गरिएको छ । गाउँपालिकाको नक्सामा सबै वडाहरुमा लक्षीत समूह छरिएर रहेको पाइन्छ । लक्षीत समूह र तिनका मुख्य सवालहरु निम्न बमोजिम उल्लेख गरिएको छ ।

२.२.१ थवाङ गाउँपालिकाका लक्षीत समूह प्राथमिकिकरण	**२.२.२. लक्षीत समूहका सवालहरु**
१) महिला	क) शिक्षा, स्वास्थ्य, सुचना र रोजगारीका अवसरहरुमा समान पहुँच नहुनु ख) न्यून आयस्रोत र पारिवारिक सम्पत्ति तथा सार्बजनिक स्रोतमा पहुँच कमी । ग) घरेलु हिंसा, यौनजन्य दुरब्यबहार, बलात्कार, बहुविवाह, लैंगिक बिभेद जस्ता सामाजिक अपराध तथा बिभेदको शिकर बन्नु । घ) निर्णयक तहमा प्रतिनिधित्व र अर्थपुण सहभागिता । ङ) मानशिक स्वास्थ्य समस्याबाट ग्रसित च) हिंसा पिडितहरुका लागि सुरक्षीत आवास तथा संरक्षण प्रणालीको कमी । छ) महिला हक अधिकार बिषयमा कानुनी प्राबधान बारे जानकारी र न्यायमा

	पहुँच कमी, ज) प्रजनन् अकिकारको उपयोग नगन्य संख्याले मात्र गर्न सक्नु ।। झ) भौगोलिक विकटता भएकोले घरमै सुत्केरी गराउन बाध्यता साथै आमा र बच्चालाई घरदैलो स्वास्थ्य सेवामा कमी । ञ) बिभिन्न अवस्थाका महिलाहरुको एकिन तथ्याङ्ग नभएको । ट) मानसिक स्वास्थ्य समस्या र प्रजनन् शिक्षामा कमी ।
२) बालवालिका:	क) बालबालिकाहरु बालश्रम, बाल यौन दुरब्यबहार तथा शोषण लगायतका बिभेद जन्य कार्यबाट पिडित छन् । ख) बाल विवाह कायमै रहनु र बाल बिबाहलाई समाजले सहजै स्विकार गर्ने भएकोले पनि बाल बिबाह कम हुन नसक्नु । ग) बालमैत्री संरचना /व्यवहार /खेल मैदान /बाल उद्यान नहुनु । घ) स्तनपान कक्ष सबै सार्वजनिक स्थानमा नहुनु । ङ) बालिकाहरुमा आत्मरक्षा शिप नहुदा यौनजन्य हिंसा तथा दुरब्यबहारको बिकार बन्नु । च) बेसाहारा तथा अबिभावक बिहिनताका कारण संरक्षणको अभाव । छ) अतिबिपन्न भौगोलिक बिकटताका बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच कम हुनु ज) पोषणको कमी । झ) यौन दुरब्यबहार, बाल हिंसा र अपहेलनाका कारण मानसिक स्वास्थ्यको शिकार बन्नु । ञ) सबै वडामा मा.बि. नभएकोले माध्यमिक बिद्यालय पुग्न २ घण्टा पैदल हिड्नु पर्ने बाध्यता ।
३).दलित	क) जातिय छुवाछुत मुक्त बनाउन प्रयास थालनी गरिएपनि छुवाछुत मुक्त घोषणा नभएकोले अन्धविश्वास र छुवाछुत कामयमै छ । ख) खण्डिकृत तथ्यांक नभएकोले दलित भित्रको पनि महिला दलित, अपांग दलित, बेरोजगार दलित, शिक्षाबाट बञ्चित दलित आदि पहिँचान हुन सकेको छैन । ग) राज्यको बिभिन्न संरचनाहरुमा निर्यायक भूमिकामा समाबेशी पहुँच र प्रतिनिधित्व न्यून संख्यामा छ । घ) शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार जस्ता बिभिन्न अवसरहरुबाट बञ्चित छन् । ङ) न्यून चेतनास्तरले गर्दा समग्र बिकास प्रक्रियामा दलितहरुको सहभागिता शुनिश्चित नहुनु ।
४) द्वन्द पिडित तथा सहिद परिवार	क) द्वन्द्ध पिडित तथा सहिद परिवारको वास्तविक अवस्था पहिचान र प्रथमिकिकरण भई पुनस्थापना हुन नसक्नु । ख) द्वन्द्ध पिडितहरुको बिभिन्न सार्बजनिक संरचनाहरुमा समाबेशी प्रतिनिधित्व र अर्थपुर्ण सहभागिताको कमी । र्ग) शिक्षा स्वास्थ्य, सुचना र रोजगारीको सुनिश्चितता नभएको ।

	घ) बिभिन्न अवसर तथा सेवा सुविधामा समान पहुँच कमी । ङ) मानशिक स्वाथ्य समस्या ।
५) अपांगता भएका व्यक्ति	क) वडास्तरीय अपाङ्ग सञ्जाल नहुनु ख) अपाङ्गहरुकोलागि हुइल चेयर र बैशाखीको व्यवस्था नहुनु ग) सहज जिविकोपार्जन तथा शिपविकास, क्षमता विकास, आयआर्जनको समस्या घ) शिक्षा, स्वास्थ्य, तथा रोजगारीको अवसरमा पहुँच सुनिश्चितता ङ) क्षमता बिकास र नेतृत्व तथा निर्णायक भूमिकामा समाबेशी प्रतिनिधित्व च) आवश्यक उपकरणको व्यवस्था र अपाङ्गमैत्री संरचना निर्माण छ) यौनजन्य दुरब्यबहार, बलात्कारबाट पिडित हुनु । ज) मानसिक स्वास्थ्य समस्या र प्रजनन् स्वास्थ्य समस्या
६) अतिविपन्न परिवार	क) सिमित जग्गाजमिन र धेरैजसोले पाखो जग्गाजमिनबाट जिवन निर्बाह गर्न बाध्य छन् । ख) अधिकांस बिपन्न परिवारका मानिसहरु मौषमी ज्याला मजदुरीमा सिमित रहन बाध्य छन् । । ग) गरिवीका कारण उच्च शिक्ष, स्वास्थ्य र रोजगारबाट बञ्चित छन् । घ) सुचनामा पहुँच नपुग्दा स्रोत तथा सेवा सुबिधामा पहुँच कमी । ङ) अशिक्षा र चेतनाको कमीका कारण बाल बिबाह, सामाजिक कुरीति लगायतका गलत सामाजिक प्रचलनबाट टाढा हुन नसक्नु । च) निर्णायक तहमा सहभागिताको पहुँच न्यून ।
७).जेष्ठ नागरिक	क) जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम र निशुल्क स्वस्थ्य जांच निरन्तर नहुनु । ख) जेष्ठ नागरिहरुलाई परिवारबाट अपहेलना तथा अपमानजनक ब्यबहार ग) ज्येष्ठ नागरीकलाई उचीत पालनपोषण तथा संरक्षणको अभाव । घ) पारिवारिक तथा सार्बजनिक स्रोतमा पहुँच तथा नियन्त्रण कमि । ङ) जेष्ठ नागरिकको सूचनामा पहुँच कमि । च) मानसिक समस्याको शिकारको हुनु, छ) एक्लै जिवन बिताउनु पर्ने बाध्यता । ज) यातायातमा निशुल्क सेवा नपाउनु ।
८) जनजाती	क) भाषा संरक्षण नभएको र जनजातीको सस्कृति तथा सँस्कार लोप हुदै जानु , ख) परम्परागत सोंच परिवर्तन नभएको । ग) उच्च शिक्षामा पहुँच कमीका कारण रोजगारी अवसर न्यून । घ) गरिवी र आम्दानी भन्दा खर्च बढी गर्नु ।

	ङ) जनचेतनास्तर कम हुनु ।

२.३. लैससासका क्षेत्रमा क्रियाशिल सरोकारवाला पहिँचान र उपलब्ध सेवा तथा कार्यक्रमहरु

थवाङ गाउँपालिकामा लैंगिक समानता र सामाजिक समाबेशीकरणको क्षेत्रमा क्रियशिल सरोकारवाला निकायहरुको पहिँचान गरी भेन डायग्रामद्धारा प्रस्तुत गरिएको छ ।साथै लैससास क्षेत्रमा सरोकारवालाले बहन गनुपर्ने भूमिका समेत निर्धारण गरिएको छ । गाउँपालिकामबाट लैससासको क्षेत्रमा काम गर्दा समन्वय तथा सहकार्य गर्दै आएको र भबिश्यमा सहयोग तथा सहकार्य गर्न सकिने

२.३.१. सरोकारवाला निकायहरुको पहिँचान गरिएको सुची भेन डायग्रामद्धारा प्रस्तुती :

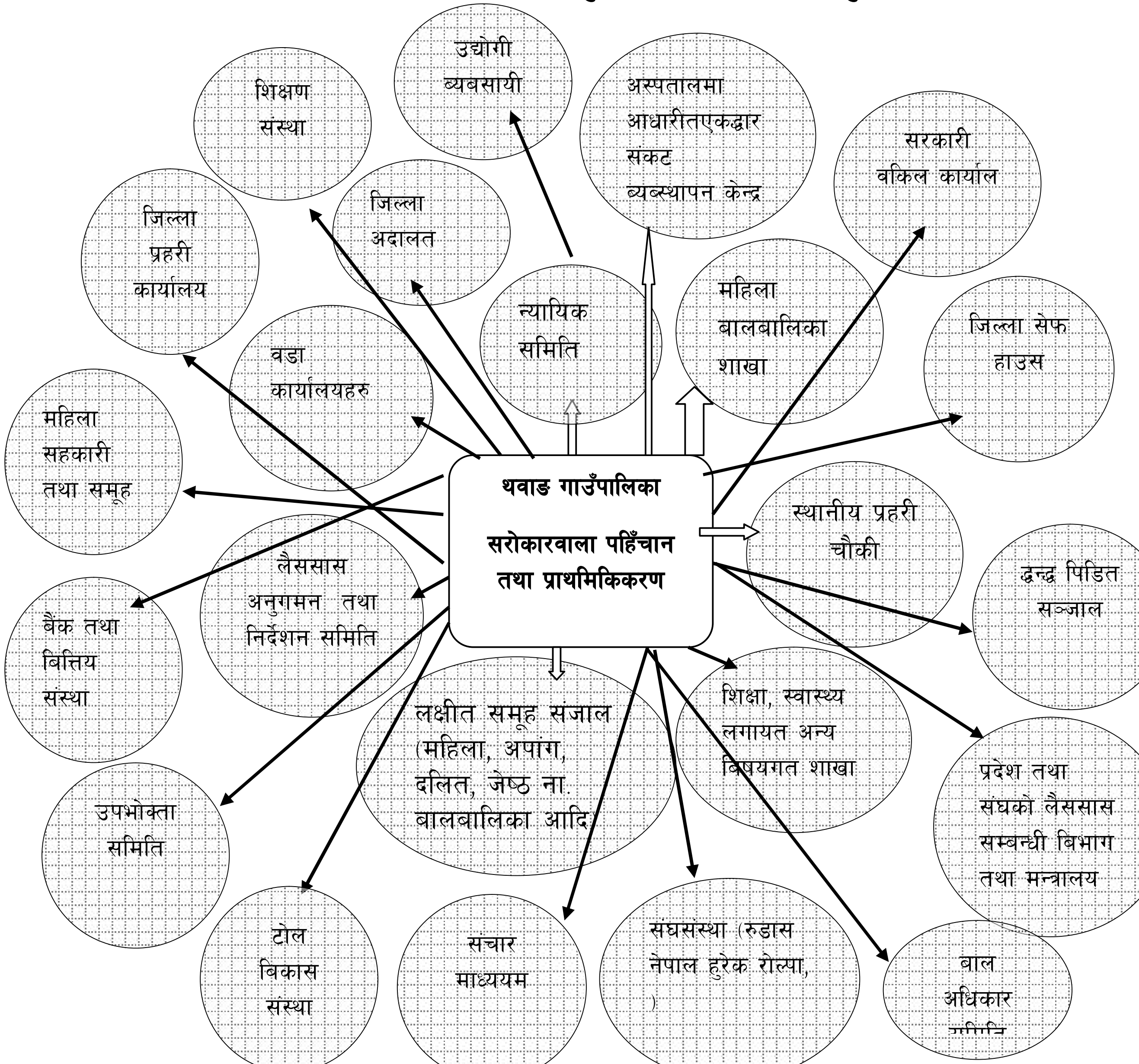

२.३.२. लैससास क्षेत्रमा सरोकारवालाहरुको भूमिका तथा सम्बन्ध बिस्तारको अवस्था :

थवाङ गाउँपालिकाले लैससास रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तह देखि केन्द्र तहसम्मका सम्बन्धीत सरोकारवालाहरुको प्राथमिकिकरण गरी उनीहरुसंग निरन्तर समन्वय र सहकार्यका लागि कार्यगत योजना बनाई लागु गरिनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै बिषयगत शाखा, वडा कार्यालय साथै यस क्षेत्रका सबै सार्बजनिक निकाय, नीजि तथा गैरसरकारी संघसंस्था र जिल्ला, प्रदेश र केन्द्र तहका सम्बन्धीत निकाय तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरुसंगको निकटतम समन्वय र सहकार्य गरि स्थानीय जनप्रतिनिधी र कर्मचारीहरुको क्षमत बिकास र लक्षीत समूहको बिकासमा मूलप्रबाहिकरण तथा पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।

लैससास रणनीतिमा सबै सरोकारवालाहरुको भूमिका निर्धारण गरि कार्यान्वयनका लागि नियमित समन्वय तथा सम्बन्ध बिस्तार गरी कार्यान्वयन क्षेत्रमा सहकार्य गरिनेछ । सरोकारवालाहरुले तोकीएको भूमिका प्रभावकारी कार्यान्वयन गरे नगरेको सन्दर्भमा नियमित अनुगमन समेत गरिनेछ । गाउँपालिकाबाट लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने सरोकारवाला पहिँचान गरि बुदाँ नं २.३.१. मा उल्लेख गरिएका सरोकारवाला निकायहरुको भूमिका तथा जिम्मेवारी निम्न तालीकामा उल्लेख गरिएको छ ।

(क). सरोकारवाला निकायहरु	.(ख) भूमिका तथा जिम्मेवारी
१) सबै बिषयगत शाखाहरु	१) योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमन प्रक्रियामा लक्षित समूहको सक्रिय सहभागिता अनिवार्य गर्ने । २) लैससासमैत्री संरचनाको ब्यबस्था र सेवा प्रबाह प्रणालीको बिकास गर्ने । ३) शिक्षा, स्वास्थ्य, संरक्षण लगायतका मानविय बिकास र सुरक्षाका बिषयमा संवेदनशिलता अवलम्वन गर्ने । ४) लैससास क्ष्काई र लैससास सम्पर्क व्यक्तिसंगको निकटतम समन्य र परामर्श अनुसार बार्षिक योजना तथा कार्यक्रम र बजेट बिनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्ने । ५) न्याय सेवा प्रणाली सुरक्षित र संवेदनशिल बनाउने ।
२) अन्य सरकारी तथा सार्बजनिक निकायहरु (प्रहरी कार्यालय, शिक्षण संस्था, जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, जिल्ला अदालत, जिल्ला अस्पताल र ओ.सी.एम.सी., आदि)	१) लैससासमैत्री संरचना निर्माण गरि कार्यप्रणाली अवलम्बन गर्ने । २) लैससास संबेदनशिल ब्यबहार अवलम्वनका लागि आचारसंहिताको पुर्ण पालना गर्ने । ३) सेवा प्रबाहमा सबै बर्ग समुदायको पहुँच सुनिश्चित गर्न तथा लाभ एबं अवसरको बाँडफाँडमा न्यायोचित बितरण प्रणाली अवलम्बन गर्ने । ४) महिला, बालबालिका, विभिन्न खाले हिंसा पिडित, विपन्न लगायत वञ्चितीमा परेका जनसाधारणलाई लैससास संवेदनशील एकीकृत

	स्वास्थ्य सेवा प्रणाली सुनिश्चित गर्ने । ५) मानसिक स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य लैंगिक हिंसा बिरुद्धको सेवालाई सरल र सहज बनाउन स्वास्थ्य सेवा कानुनी परामर्श साथै मनोबिमर्श सेवाको ब्यबस्था गर्ने ।
३) लक्षीत समूहहरु (महिला, दलित, बालबालिका, ज्येष्ठनागरिक सञ्जाल, आमा समूह, महिला समूह, निगरानी समूह तथा सहकारी आदि)	१) प्रमुख सरोकारका लक्षीत समूहहरुको सवाल एबं समस्या तथा आबश्यकताका सम्बन्धमा खण्डिकृत तथ्यांक तथा सुचना संकलन तथा आबश्यकता पहिँचान गर्न सहयोग गर्ने । २) समाजमा बिद्यमान बिभेदकारी प्रचलन तथा असमानता बिरुद्ध अभियान संचालन गर्न योजना बनाई माग गर्ने । ३) लक्षीत समूहका लागि पर्याप्त योजना तथा बजेट सुनिश्चत गर्न माग गर्ने। ४) योजना तर्जुमा चरण देखि कार्यान्वयन तथा अनुगमन चरणमा प्रमुख साझेदारका रुपमा नियमित समन्वय र सहकार्य गर्न गराउन वकालत गर्ने । ५) निर्णायक तहमा लक्षीत समूहको समाबेशी प्रतिनिधित्व र अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न वकालत गर्ने ।
४) गैरसरकारी संघसंस्थाहरु	१) कानुनहरुको प्रभवकारी कार्यान्वियनका लागि साझेदारी गर्ने । २) महिला, दलित, जनजाती, अति बिपन्न तथा वञ्चित समूहका लागि आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरण तथा सामाजिक परिचालन सम्बन्धी योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन एवम् अनुगमन प्रक्रियामा लैंससास उत्तरदायी तथा संवेदनशिल बनाउन सहजीकरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने । ३) लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा र बिभिन्न महामारी वा विपदबाट पिडित तथा प्रभावितहरुलाई राहात, उद्धार लगायत सामाजिक सुरक्षा तथा तत्काल संरक्षण प्रदान गर्न सहयोग गर्ने । ४) गाउँपालिकाले निर्दिष्ट गरे बमोजिम लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरु सम्बोधनका लागि नियमित वकालत तथा आवश्यकता अनुसार समन्वय एवं साझेदारीमा कार्य गर्ने । ५) लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, सामाजिक बिभेद र हानीकारक गलत सामाजिक मुल्य मान्यता र कुरीति बिरुद्ध सकारात्मक परिवर्तन र सोंचको विकास गर्न सामाजिक जागरण अभियान तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
५) निजी क्षेत्र(बिकास बैंक, बित्तिय संस्था र उद्योग बार्णिज्य संघ आदि)	१) निजीक्षेत्रबाट उपलब्ध गराउने बस्तु तथा सेवाहरुमा सबै समुदाय तथा बर्गको पहुँच सुनिश्चित गर्न दुर्गम बस्तीहरुमा समेत सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउने,

	२) महिला, बिपन्न तथा वञ्चित समूहहरूको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि आर्थिक, प्राविधिक र व्यावसायिक सहयोग उपलब्ध गराउने । ३) वडा तथा बस्तीस्तरमा विभिन्न उद्यमीहरुबाट उत्पादित बस्तुहरुको बजारीकरणका लागि वडा तथा गाउँपालिकासंग समन्वय र सहयोग गर्ने । ४) महिला, दलित लगायत पछाडी परेका समुदायलाई व्यवसाय तर्फ उन्मुख गराउन अभिमूखिकरण कार्य मार्फत प्रोत्साहान गर्ने । ५) गाउँपालिकासंग समन्वय गरी लक्षीत बर्ग उत्थान सम्बन्धी कार्यहरु संचालन गर्ने ।
६) प्रदेश तथा संघीय सरकार	१) लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा कानुन र अन्तराष्ट्रिय प्राबधानहरुलाई स्थानीयकरण गर्न जनप्रतिनिधी, कर्मचारी लगायत सरोकारवालाकहरुको क्षमता बिकास गर्ने । २) लैससास दृष्टिकोणबाट योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि अनुगमन ढाँचाहरु पुनराबलोकन गर्न लगाई नियमित समन्वय तथा अनुगमन गर्ने ३) नियमित लैंगिक उत्तादायी बजेट निर्माण र लैसससा परिक्षँण गर्न क्षमता बिकास गर्ने र काम सम्पन्न भए नभएको नियमित समन्वय तथा अनुगमन गर्ने ।
७) विकास साझेदारहरु	१) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधिहरुको निर्माण तथा पुनरावलोकन गर्ने कार्यमा गाउँपालिकालाई आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने । २) महिला, दलित, अपांग जेष्ठ नागरीक, विपन्न लगायत पछाडी पारिएका बर्ग समुदायहरुको विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरणका लागि गाउँपालिकासंग समन्वय गरी साझेदारीमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने । ३) विकास साझेदारबाट संचालन गरिने विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरुमा लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरु सम्बोधन हुने गरी क्रियाकलापहरु तय गर्ने । ४) लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, सबै प्रकारका बिभेद वा सामाजिक असमानता बिरुद्ध प्रतिकार र वकालत क्षमता अभिबृद्धि गर्न आवश्यक तालिम तथा अभिमूखिकरण कार्यमा सहयोग गर्ने ।

२.४. थवाङ गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौती (SWOT Analysis) बिश्लेषण

थवाङ गाउँपालिकाले लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण क्षेत्रमा हासिल उपलब्धी, सकारात्मक अभ्यासहरु तथा कमजोर पक्षहरु पहिचान तथा बिश्लेषण गरी सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुलाई रणनीतिक कार्ययोजनामा समाबेश गरिएको छ । त्यसैगरी लैससास क्षेत्रमा यस गाउँपालिकाले अवलम्बन गर्न सक्ने अवसरहरुलाई स्थानीयकरण गर्दै चुनौतीहरुको सामान गर्न यस रणीनतिक योजनाले मार्गनिर्देश गरेको छ । यस गाउँपालिकाको **(SWOT Analysis) निम्न तालीकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।**

सवल पक्ष	कमजोर पक्ष	अवसर	चुनौती
१. आपाङ्ग कार्यविधि २०७६ बनेको छ । २. जेष्ठनागकि कार्यविधि २०७६ बनेको । ३. ६ वटा ऐन बनेको नियामावली निर्देशिका कार्यविधि मापदण्ड ३० वटा बनेको । ४. यस पलिकाको ५ वटै वडामा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र आधारभुत स्वास्थ्य इकाई बनेको । ५. थावाङ वडा नं १ खेरवाङ, वडा नं. २ छेलवाङमा आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र , ३ नं. वडामा ठुलोगाउँ, मिरुलमा आधारभूत स्वास्थ्यईकाई , घेराबाङमा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई स्थापना पश्चात १७ जनाले काम गर्ने अवसर पाएको । ६. महिला विकास तथा उद्यम विकास शाखाबाट हाल सम्म १५० जना उद्यमीहरु हाते होजेरी, खेलौना बनाउने, साबुन बनाउने चाउमिन बनाउने व्यवसाय गरेको	१. लै.स.सा.स. नीति नबनेको २. विभिन्न किसिमका सञ्जालहरु गठन तथा परिचालन नभएको । ३. जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई क्षमताविकासका कार्यक्रम नभएको । ४. लक्षित वर्गलाई सचेतना, क्षमता विकास, सिप विकास सम्वन्धि तलिम तथा अभिमुखिकरणमा कमी ५. महिला हिंसा विरुद्धको कोष स्थापना नहुनु। ६. मेलमिलाप केन्द्र व्यवास्थापन नहुनु ७. भौतिक विभिदताको कारण समयमा योजना सम्पन्न नहुनु । ८) खडिकृत तथ्यांक नभएकोले लक्षीत बर्गको एकिन तथ्यांक नभएको ।	१.संघ र प्रदेशको नमुना कानुन्लाई स्थानीकरण गरि काम गर्न सकिने । २. लक्षित वर्गबाट योजना ल्याउने अवसर छ । ३. जनचेतनामूलक कार्यक्रम मार्फत लक्षित वर्गहरुलाई अपनत्व जगाउन सकिने र योजनाहरु दिगो हुने । ४. गा.पा. र जनाताको दुरी नजिक हुने भएकोले लक्षीत बर्ग पहिँचानमा सहज हुने । ५). शिपमुलक तालिमका माध्यमबाट रोजगारीमा बृद्धि भई दिगो विकास हुने। ६) स्थानीय आबशयकता र अवस्था अनुसार कानुन बनाउन पाउने अधिकार प्राप्त हुनु । ६) जनप्रतिनिधी लैससास प्रति सकारात्मक हुनु ।	२.लामो समयसम्म कर्मचारी नबस्नु ३. नीति योजना कार्यविधिहरु जनता तथा लक्षित वर्ग सम्म पुराउन नसक्नु । ४.बालविवाहलाई न्यूनिकरण गर्न नसक्नु ५.परम्परागत सोच व्यवसाय तथा चालचलन ६. लक्षित वर्गलाई अगाडि ल्याउन प्रयाप्त स्रोतको कमि ७. बहु विवाह, घरेलु हिंसा, छुवाछुत, बोक्सी , धामी झक्री प्रथा ८. दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन नहुनु ९.स्थानीय भाषामा सूचना प्रवाह नहुनु ।

२.५. गाउँपालिका तथा वडास्तरका लैससास सम्बन्धी पहिँचान गरिएका प्रमुख सवालहरु

थबाङ गाउँपालिकाको लक्षीत समूह नक्सांकन तथा प्राथमिकिकरण गरी पहिँचान गरिएका सवालहरुलाई बिश्लेषण गर्दा प्रथमिकिकरण गरिएका प्रमुख सवालहरु निम्न छन् ।

१) हरेक घर-परिवार, समुदाय जस्ता अनौपचारिक क्षेत्र लगायत सार्वजनिक औपचारिक निकायहरुमा समेत लैंगिक बिभेद, सामाजिक असमानता र सामाजिक वञ्चितीकरणको अवस्था विद्यमान छ ।

२) विपन्न, जोखिममा परेका, महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका सवाल तथा आबश्यकताले स्थानीय योजना तथा बिकासमा प्राथमिकता पाउन सकेका छैनन् ।

३) गाउँपालिकाको वार्षिक योजना तथा कार्यक्रममा लैंगिक सवाल तथा सामाजिक समावेशीकरणका विषयले प्राथमिकता पाउनसकेको छैन ।,

४) स्थानीय तहमा सिमान्तकृत समुदायलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नका लागि छुट्टै नीति र बजेट तथा कार्यक्रमको व्यवस्था नहुदा बिकास प्रक्रियामा उनीहरुको सहज पहुँच पुग्न सकेको छैन ।

५) लैंगिक उत्तरदायि योजना तथा बजेट निर्माण हुन नसक्नु ।

६) सहभागितामूलक योजना कार्यान्वयन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन प्रणाली लैससासमैत्री नहुनु ।

७) बञ्चितिकरणमा परेका तथा सिमान्तकृत बर्ग समुदायको निर्णायक भूमिकामा न्यून प्रतिनिधित्व ।

२.६ गाउँपालिकाको लैससास रणनीतिले लक्षित गरेका कार्यक्षेत्रहरु

लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय कानुन र नीतिहरुलाई स्थानीयकरण गरी लक्षीत बर्ग समूहलाई बिकासको मूलप्रबाहमा समाहित गर्नका लागि गाउँपालिकाको लैससास रणनितिले लक्षीत गरेका प्राथमिकताका क्षेत्रहरु निम्न बमोजिम छन् ।

(क) .बिकासमा मूलप्रवाहिकरण::

गाउँपालिका भित्रका लक्षीत समूहलाई आर्थिक सामाजिक र राजनैतिक सशक्तिकरण मार्फत गाउँपालिकाको समग्र विकास प्रक्रियामा मुलप्रबाहिकरण गरिनेछ । गाउँपालिका लगायत सबै विषयगत क्षेत्रका कानुन, नीति, कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमाका हरेक चरणमा लक्षीत समूहहरुको पहुँच र प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिनेछ । लक्षीत समूहको मूलप्रबाहिकरणका लागि बञ्चितिकरणमा र बहिष्करणमा परेका व्यक्ति समुदायले भोगेका समस्या र सवालहरुको पहिचान तथा लेखजोखा गरि नियमित तथ्यांक अद्यावधीक गरिनेछ ।

(ख) **समान पहिँचान र समाबेशी प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता :**

१) लक्षित वर्ग/समूहलाई श्रोत र साधनमा पहुँच सुनिश्चित र अर्थपूर्ण सहभागिताका लागि क्षमता तथा नेतृत्व बिकास र आयआर्जन क्रियाकलाप मार्फत आर्थिक, सामाजिक र राजनितिक सशक्तिकरण गरिनेछ ।

२) समाजमा विशेषगरि बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अशक्त तथा अपांगता भएका ब्यक्ति लगायत सबै असाहाय ब्यक्ति वा समूहको बिकासका लागि वडा तहबाट खण्डिकृत तथ्यांक संकलन तथा अद्यावधीक गरि सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण लगायत आर्थिक क्रियाकलापहरुमा सक्रिय सहभागिता गरमउने ।

ख) सुन्य सहनशिलता र बिभेद रहित समाज निर्माण :

लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा लगायत सबै प्रकारका हिंसा जन्य कार्य बिरुद्ध सुन्य सहनशिलताको मान्यता लाई पुर्णत कार्यान्वयन गर्न सरोकारवाला लगायत लक्षीत समूहको क्षमता बिकास र जनचेतनामूलक अभियान मार्फत हिंसा मुक्त गाउँपालिका घोषणाको वातावरण तयार गरिनेछ । कुनै पनि प्रकारको हिंसाबाट पिडित तथा प्रभावितहरुलाई सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चित गर्दै न्यायमा पहुँच बढाउन सुरक्षीत संरक्षण प्रणालीको ब्यबस्थापनका लागि आबश्यक योजना तथा बजेट बिनियाजन गरिकार्यान्वयन गरिनेछ । बालिका तथा किशोरीहरुलाई आत्रक्षा सम्बन्धी सिप प्रदान गरी हिंसा बिरुद्ध प्रतिकारात्मक क्षमता बिकास गरिनेछ । लैंगिक जातीगत, उमेर समूह, शारिरिक अवस्था, भौगोलिक क्षेत्र वाअन्य कुनैपनि आधारमा गरिने बिभेद लगायत समाजमा प्रचलित बोक्सी प्रथा, बाल बिबाह, बहु बिबाह जस्ता गलत सामाजिक अभ्यास बिरुद्ध जनचेतनाका लागि सामाजिक अभियान र प्रतिकारात्मक क्षमता बिकासका लागि क्षमता बिकासका अभियान संचालन गरिनेछ ।

बिभिन्न समयमा आउने बिपद तथा महामारी र कोभिड-१९ महामारीको संक्रमण सुरु भए पश्चात बढेको विभिन्न खालका लैङ्गिक हिंसा तथा घरेलु हिंसा र बाल हिंसालाई ध्यानमा राख्दै स्थानीय जनप्रतिनिधिहरु लगायत सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरुलाई यसबारे सचेतना फैलाउने खालका कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै क्षमता विकास गरिनेछ ।

(ग) समन्वय, सहकार्य र साझेदारी

लैससास सम्बन्धी नीति तथा योजना निर्माण र सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न केन्द्र, प्रदेश, लगायत जिल्ला तह र स्थानीय तहमा क्रियाशिल सम्बन्धीत सरकारी तथा गैरसरकारी र नीजि क्षेत्रका निकायहरुसंग आबश्यकता अनुसार समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरिनेछ । गाउँपालिकाले तय गरेका लैससास सम्बन्धी नीति तथा कानुनहरुको बारेमा सबै सरोकारवालाहरुलाई जानकारी गराउदै लैससास उत्तरदायि बनाउन अभिमूखिकरण गरी कार्यान्वयन गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।

(घ) अनुगमन तथा मूल्यांकनः

गाउँपालिकाका सबै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन संयन्त्रको ब्यबस्था गरी परिचालन गरिनेछ । वडा तह र गाउँपालिका तहको अनुगमन तथा निर्देशन समिति निर्माण गरि अनुगमन तथा मुल्यांकनको जिम्मेवारी तोकिनेछ ।

२.७. लैससास रणनीतिको कार्यअबधी :

थबाङ गाउँपालिकामा बिद्यमान आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक अवस्थाको बिश्लेषण लगायत यस गाउँपालिकाले लैससास क्षेत्रमा प्राप्त गरेका उपलब्धी र लैससासमैत्री बनाउनका लागि अझै गर्नुपर्ने सुधारका पक्ष र बिद्यमान लैससास सम्बन्धी सवालहरु सम्बोधनका लार्गि लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण मूलप्रबाहिकरण रणनीति निर्माण गरी लागु गरेको हो । यस लैससास रणनीतिको अबधी ५ बर्षको हुनेछ ।

परिच्छेद ३

लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य, मुल्यमान्यता र औचित्यता, प्रमुख रणनीति तथा कार्यनीति र कार्ययोजना ।

३.१. लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिको परिकल्पनाः

"बिभेदरहित तथा सामाजिक न्यायमा आधारीत समतामूलक समाज र समुन्नत जनता, थवाङ गाउँपालिकाको प्रतिबद्धता"

३.२. ध्येयः

सामाजिक बिभेदको अन्त्य भई स्थानीय स्रोत साधनको न्यायोचित बितरण तथा उपलब्धीहरुमा समतामूलक पहुँच बृद्धि र निर्णय प्रक्रियामा समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ ।

३.३. लक्ष्यः

लक्षीत बर्ग समुदायको आर्थिक, सामाजिक र राजनैतिक शसक्तिकरण गरी समग्र बिकासको मूलप्रबाहमा समाबेशी सहभागिता बृद्धि मार्फत समृद्धिको आधार तय गर्ने

३.४. रणनीतिकउदेश्यहरुः

३.४.१. लक्षित वर्गहरुको जिविकोपार्जनमा सुधार तथा सामाजिक चेतनास्तर र नेतृत्व क्षमताको बिकास भई समग्र विकासको मूलप्रबाहमा समाबेश भएका हुनेछन ।

३.४.२. बालबालिका माथि हुने यौन दुरब्यबहार तथा शोषण, बाल श्रम, बाल बिबाह, लागायत उनीहरु माथि हुने सबै प्रकारका बिभेद र शोषणको अन्त्य भएको हुनेछ ।

३.४.३. समाजमा बिद्यमान लैंगिक बिभेद, लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा लगायतका हानीकारक गलत सामाजिक अभ्यास र कुरीति अन्त्य भएको हुनेछ ।

३.४.४. लैससासमैत्री स्थानीय शासन प्रणाली र लैङ्गिक उत्तरदायि बजेट कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

३.४.५. लैससासमैत्री अनुगमन मुल्यांकन प्रणाली ब्यबस्थीत भएको हुनेछ ।

३.५. लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिको मुल्य मान्यताहरु :

थवाङ गाउँपालिकाले लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण रणनितिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा निम्न मुल्यमान्यताहरुलाई आत्मसात गरिनेछ ।

क.. समाजमा बिद्यमान सबै प्रकारका बिभेद तथा लैंगिक हिंसा बिरुद्ध सुन्य सहनशिलता अबलम्बन ।

ख.. न्यायमा पहुँच सुनिश्चितता र सार्वजनिक स्रोत तथा लाभको न्यायोचित बितरण प्रणाली ब्यबस्थापन

ग.. सकारात्मक सोचको बिकास र लैससासमैत्री ब्यबहार अवलम्बन ।

घ.. समान तथा समाबेशी प्रतिनिधित्व र अर्थपुर्ण सहभागिता ।

ङ.. पिडित तथा प्रभावित र असाह्यहरुको लागि संरक्षण प्रणाली ब्यबस्थापन

च. समन्वय तथा साझेदारी र सहकार्य

३.६. लैससास रणनीतिको औचित्यता :

संबिधानद्धारा प्रदान गरिएको समानताको हक कार्यान्वयनका लागि समुदाय तहमा रहेका बिभेदकारी मुल्यमान्यताहरु परिवर्तन गर्नु जरुरी छ । लैससास रणनीतिले गाउँपालिकाको हरेक नीति, कानुन, योजना तथा बजेट र कार्यक्रमलाई लैससास उत्तरदायि बनाउन मार्गनिर्देश गर्ने हुदा ब्यक्ति, परिवार र समाजको सोंच र ब्यबहारमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याई लक्षीत बर्ग समूहलाई बिकासको मूलप्रबाहमा समाबेश गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यता राख्दछ ।

नेपालको संविधानमा व्यवस्था भए अनुसार स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारलाई कानुनी अधिकार क्षेत्र तथा जिम्मेवारी निर्दिष्ट राष्ट्रिय नीति तथा कानुनहरु र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्वताहरु स्थानीयकरण गरि लगु गर्न गराउन आबश्यकता महशुस गरी थवाङ गाउँपालिकाले लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण रणनीति निर्माण गरेको छ । लैससास नीति जारी गर्नुको औचित्यता सम्बन्धमा निम्न बुँदाहरुले स्पष्ट पारेको छ ।

क) लैससास सम्बन्धी प्राबधानहरुलाई स्थानीयकरण गरी बिकासको मूलप्रबाहमा लक्षीत समूहको अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चत गर्न मार्गनिर्देश गर्दछ ।

ख) खण्डिकृत तथ्यांक सहित लक्षीत समूहको आबश्यकता र मागका आधारमा योजना प्राथमिकिकरण, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्दछ ।

ग) दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका लागि समाजमा रहेको कुरीति, कुप्रथा र सबै प्रकारका बिभेद हटाई समान पहँचु र अवसर प्रदान गरी न्यायपूर्ण समाजको स्थापना गर्न सहयोग गर्दछ ।

घ) नेपाल सरकारले अनुमोदन गरेका अन्तर्राष्ट्रिय प्राबधानहर्रुलाई स्थानीयस्तर देखि नै पुर्ण रुपमा अवलम्बन गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणमैत्री शासन पद्धति अवलम्वन गर्न आधार तय गर्दछ ।

ङ) लैसससाको अबधारणगत बुझाइमा एकरुपता कायम गर्दै समन्वय र साझेदारी अवधारणा बिकास गरि लैङ्गिक उत्तरदायि योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन र लैससामैत्री व्यवहारको अवलम्वन गर्न अभिप्रेरीत गर्दछ ।

च) यस रणनीतिले सबै सार्वजनिक, निजी तथा सामाजिक संघसंस्थाहरु बिच नियमित समन्वय र सहकार्यको माध्ययमबाट लैङ्गिक संवेदनशील व्यवहारको विकास गरी लैङ्गिकमैत्री नीति, कानुन, योजना निर्माण एवं कार्यक्रम कार्यान्वयनमा निर्देशन तथा प्रोत्साहन गर्दछ ।

३.७. प्रमुख रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति ३.७.१

निर्णायक तहमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी हिसावले अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने

कार्यनीत

१ लक्षीत समूहका मानिसहरुलाई निर्णायक भूमिका बहन गर्न सक्ने क्षमताको विकास गर्न नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि सम्वन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरी गर्ने ।

२ स्थानीय स्तरमा संचालित योजना तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनका लागि गठित विभिन्न समिति तथा उपसमितिहरु र टोल विकास संस्थाका कार्यकारी पदमा महिला, दलित तथा वञ्चित वर्गका व्यक्तिहरुको सक्रिय प्रतिनिधित्व बढाउन क्षमता बिकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

३ टोल, वडा हुदै गाउँपालिका तहका संरचनाहरुमा लैंगिक तथा समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाले कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने गराउने ।

४ बिभिन्न अवसर तथा सेवा प्रबाहमा लक्षीत समूहको पहुँच बृद्धि गर्न सुचना प्रबाह संयन्त्र वा प्रणाली ब्यबस्थीत र प्रभावकारी बनाउने

५ वडा तहमा खण्डिकृत तथ्यांक नियमित अद्यावधीक गरी लक्षीत बर्ग तथा समूहको पहिँचान र प्राथमिकिकरण गर्ने

६ खण्डिकृत तथ्यांक संकलनका लागि आबश्यक मानवस्रोत तथा बजेटको ब्यबस्थापन गर्ने ।

रणनीति ३.७.२

लक्षीत बर्ग समुदायलाइ ब्यबसायतर्फ आकर्षण बढाई जिवीकोपार्जनमा सुधार ल्याउने ।

कार्यनीति

१ गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका महिला, एकल महिला, अपाङ्ग, लगायत बिपन्न तथा वञ्चित समूहका लागि सिपमूलक कार्यक्रम र ब्यबसाय संचालन तथा बिस्तारका लागि आबश्यक प्रबिधि उपलब्ध गराउने ।

२. लक्षीत समूहले गर्दै आएका परम्परागत पेशाहरुको परिमार्जन तथा सुधार गर्ने गरी बार्षिक योजना तथा कार्यक्रम बनाई लागु गर्ने ।

३. बिपन्न एबं बञ्चित समूहका लागि बार्षिक रुपमा निश्चित प्रतिशत बजेटको ब्यबस्था अनिवार्य गर्ने ।

४. एक वडा एक सहकारी रएक सहकारी एक उत्पादन सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम बनाई लागु गर्ने ।

५. गृहणी महिलाहरुलाई उत्पादनमूलक कार्यमा आबद्ध गराउन गृहणी महिला उत्थान कार्यक्रम तथा योजना बनाई संचालन गर्ने ।

६. कृषि तथा पशुपालनमा आधारीत ब्यबसाय स्थापना तथा प्रबर्द्धन का लागि बार्षिक निश्चित प्रतिशत बजेट र योजना बिनियोजन अनिवार्य गर्ने ।

७. ब्यबसाय बिस्तार तथा उत्पादित बस्तु तथा सेवाको बजारीकरणका लागि बैंक तथा बित्तिय संस्था र ब्यापारीक संघसंस्था बिच नियमित समन्वव तथा अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम बनाई लागु गर्ने ।

८. लक्षीत समूहका ब्यक्तिहरुलाई रोजगारीमा आबद्ध गराउन लोकसेवा तयारी कक्षा संचालन गर्ने ।

रणनीति रणनीति ३.७.३

बालमैत्री स्थानीय शासन प्रबर्द्धन गर्ने ।

कार्यनीति

१ सबै सार्बजनिक निकायहरुमा बालमैत्री संरचना निर्माणका लागि कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने गराउने ।

२ सबै बिद्यालयहरुमा बालबालिकाको लागि अलग अलग सौचालय र सेनिटरी प्याडको ब्यबस्था अनिवार्य गर्ने ।

३ भय तथा डरत्रास रहित वातावरणमा पठनपाठन तथा शिक्षण सिकाई वतावरण सुनिश्चित गर्ने

४ बालमैत्री तथा बाल संबेदनशिल ब्यबहार अबलम्बनका लागि परिवार, समाज लगायत सबै सरोकारवालाको क्षमता बिकासका लागि तालीम तथा अभिमूखिकरण गर्ने ।

५ वडा तथा गाउँपालिका तहको बाल संजाल तथा बाल क्लब बिस्तार गरि परिचालन गर्ने ।

रणनीति ३.७.४

बाल बिबाह अन्त्य भएको गाउँपालिका घोषणा गर्ने

कार्यनीति

१. बाल बिबाह बिरुद्ध गाउँपालिकाले रणनीतिक योजना बनाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने गराउने।

२. सरोकारवाला बिच समन्वय र सहकार्य बिस्तार गरी टोल बस्ती तहमा बाल बिबाह बिरुद्ध जागरण अभियान संचालन गर्ने ।

३. बाल बिबाह बिरुद्ध सामाजिक बहिष्कार बढाउने

४. बाल बिबाह बिरुद्ध कानुनी शिक्षा सम्बन्धी अभिमूखिकरण तथा अन्तरक्रिया संचालन गर्ने ।

रणनीति ३.७.५

सबै प्रकारका बालबालिकाको संरक्षण सुनिश्चित गर्ने ।

१. गाउँपालिकाले बाल संरक्षण नीति बनाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

२. बालबालिकको पुर्णखोप सुनिश्चिताका लागि जनचेतनामूलक र प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने

३. सबै सार्वजनिक निकायहरुमा स्तनपान कक्ष ब्यबस्थापन सम्बन्धी कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने, गराउने ।

४. जोमिमा रहेका, असाह्य तथा अबिभावक बिहिन र बिशेष हेरचाहको आबश्यकता भएका बालबालिकाहरुलाई बैकल्पीक हेरचाहको ब्यबस्था गर्न कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने ।

५. बिद्यालय तहमा बालबालिका माथि हुने हिंसा, यौनजन्य शोषण लगायत सबै प्रकारका बिभेद बिरुद्ध कानुनी साक्षरता कक्षा संचालन गर्ने ।

६. बालमैत्री ब्यबहार अबलम्बनका लागि सबै सरोकारवाला बिच नियमित अन्तरक्रिया तथा अभिमूकिकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

रणनीति ३.७.६

लैङ्गिक हिंसा बिरुद्ध सुन्य सहनशिलता अवलम्वन गर्ने ।

कार्यनीति

१. लैङ्गिक हिंसा मुक्त गाउँपालिका घोषणाका लागि आबधीक कार्य योजना बनाई लागु गर्ने, गराउने।

२. लैङ्गिक हिंसा तथा यौनजन्य दुरब्यबहार बिरुद्ध आचार संहिता बनाई सबै सार्वजनिक निकायमा टाँस गरी र पालना गर्न अनिवार्य गर्ने ।

३. लैङ्गिक हिंसा बिरुद्धका अभियानहरु संचालनका लागि सरोकारवाला बिच समन्वय र सहकार्य बिस्तार गर्ने ।

४. गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा योजनामा लैंगिक हिंसा बिरुद्धका कार्यक्रम सुनिश्चित गरी निश्चित प्रतिशत बजेट बिनियोजन गर्ने ।

५. जनचेतनामूलक अभियान ब्यापक बनाउन टोलबस्ती सम्मको अभियानमूखि संरचना बनाई परिचालन गर्ने ।

६. गाउँपालिकामा लैंगिक हिंसा बिरुद्ध परामर्शका लागि मनोबिमर्शकर्ताको ब्यबस्था गर्ने

रणनीति ३.७.७

लैंगिक हिंसा बिरुद्ध प्रतिकारात्मक क्षमता बढाई न्यायमा पहुँच बढाउने ।

कार्यनीति

१. लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, लैंगिक बिभेद जस्ता मानविय तथा सामाजिक अपराध बिरुद्धका कानुनी प्राबधानहरुको जानकारी र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सबै वडा तहमा कानुनी साक्षरता शिक्षा नियमित संचालन गर्ने ।

२. लैंगिक हिंसा तथा घरेलु हिंसा पिडित तथा प्रभावितहरुलाई न्यायिक उपचारको अबधीभर सुरक्षति आवासका लागि सुरक्षीत आश्रयस्थलको ब्यबस्थापन गर्ने

३. लैंगिक हिंसा पिडितहरुको न्यायिक तथा स्वास्थ्य उपचार लगायत आर्थिक स्वावलम्बन सुनिश्चत गर्न लैंगिक हिंसा बिरुद्धको कोष परिचालन गर्ने ।

४ समाजमा बिद्यामान जातीय विभेद,सामाजिक असमानता,, लैङ्गिक विभेद विरुद्ध प्रतिकारात्मक क्षमता बढाउन समुदाय तहमा कानूनी शिक्षा र जनचेतनामूलक अभियान सञ्चालन गर्ने ।

५. किशोरी लक्षीत आत्मरक्षा सम्बन्धी क्षमता बिकास तालीमको योजना बनाई लागु गर्ने ।

रणनीति ३.७.८

लैंससा सम्बन्धी राष्ट्रिय कानुन तथा नीति र अन्तरीाष्ट्रय प्राबधानहरुको स्थानीयकरण गरी लागु गर्ने ।

कार्यनीति

१. स्थानिय परिबेश, आबश्यकता र अवस्था अनुसार लैससास सम्बन्धी कानुन तथा र कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने, गराउने ।

२. नेपाल सरकारले प्रतिवद्धता जनाएका महिला, बालबालिका र मानवअधिकार सम्वन्धि अन्तर्राष्ट्रिय कानून, सन्धी, महासन्धी र सम्झौताहरुको वारेमा गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, टोल विकास संस्थाका पदाधिकारी लगायत कर्मचारीहरुमा व्यापक जानकारी गराउने ।

३. महिला, बालबालिका र मानवअधिकार सम्वन्धी निर्माण गरिएका राष्ट्रिय कानूनहरु र नेपाल सरकारद्धारा विभिन्न समयमा प्रतिबद्धता जनाएका मानवअधिकार, CEDAW, CRC, BPFA लगायतका अन्तराष्ट्रिय सन्धी, महासन्धी र घोषणापत्रका बारेमा वडा तथा समुदाय तहमा व्यापक जानकारीको लागि सचेतनामुलक अभियानका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

४. दिगो विकास एजेण्डा, २०३० मा व्यवस्था भएका १७ वटा लक्ष्यहरु र उक्त लक्ष्य अन्तर्गतका सूचकहरु साथै दिगो विकास लक्ष्य नं. ५ ले निर्दिष्ट गरेको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका बारेमा गाउँकार्यपालिका साथै वडा तहसम्म जानकारी गराई सोही आधारमा बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको विनियोजनमा प्राथमिकता दिने ।

५. शान्ति निर्माण प्रक्रियामा महिला सहभागिता अभिवृद्धि र द्धन्द्ध र द्धन्द्ध पश्चात हुने हिंसाबाट प्रभावितहरुको सुरक्षा सम्वन्धमा संयुक्त राष्ट्रसंघ सुरक्षा परिषदबाट पारित गरिएको प्रस्ताव नं. १३२५ र १८२० सम्वन्धी विषयमा जनप्रतिनिधि लगायत सबै कर्मचारीहरु र समुदायस्तरमा अभिमूखीकरण गर्ने साथै सूचना तथा संचार सामाग्री मार्फत प्रचार प्रसारमा ल्याई जानकारी गराउने ।

६. कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन, २०७१ मा भएका प्रावधानहरुको बारेमा गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि लगायत कर्मचारी तहमा व्यापक जानकारी गराई यौनजन्य दुर्व्यवहार विरुद्ध शून्य सहनशीलता अपनाउन अभिप्रेरीत गर्ने ।

रणनीति ३.७..९

लैससासमैत्री संस्थागत संयन्त्र निर्माण र सेवा प्रबाह सुनिश्चित गर्ने ।

कार्यनीति

१. गाउँपालिकामा लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासका लागि सरोकारवाला बीच सञ्जाल गठन गरी नियमित कार्य गर्ने ।

२. लैससास इकाई/शाखा स्थापना गर्ने ।

३. गाउँपालिकाको लैससास इकाई/शाखामा लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका सवालमा काम गर्नका लागि लैंङ्गिक सम्पर्क व्यक्ति नियुक्त गर्ने ।

४. गाउँपालिकामा गठन गरिने विभिन्न समिति तथा उपसमितिहरुमा नेपाल सरकारको नीति अनुरुप लैंङ्गिक समावेशी तथा समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

५. गाउँपालिकाका सबै संयन्त्रहरु र गाउँपालिका भित्रका सबै सरकारी निकाय तथा संघसंस्थाहरुमा लैङ्गिक तथा अपाङ्गमैत्री शौचालय, स्तनपान कक्ष, गुनासो सुनुवाइ संयन्त्रको व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने ।

६. गाउँपालिका, वडा कार्यालय र यस क्षेत्र अन्तर्गतका प्रत्येक सरकारी, गैरसरकारी संस्थाबाट संचालित योजना तथा कार्यक्रमको लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी परीक्षण गर्ने, गराउने ।

७. गाउँपालिका क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति, टोल विकास संस्था जस्ता समुह गठन गर्दा लक्षित समुदायहरुको समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गराउनुका साथै समूहमा नयाँ सदस्यको प्रवेश प्रक्रिया सरल र सहज बनाउने ।

८. गाउँपालिका लगायत यस क्षेत्रभित्र कार्यरत सेवाप्रदायक संस्थाहरुबाट संचालित योजना तथा कार्यक्रमहरुको बार्षिक वा आवधिक सार्वजनिक सुनुवाई र सार्वजनिक लेखा परीक्षण गर्ने कार्यलाई संस्थागत गर्ने ।

९. गाउँपालिकाका सबै वडाहरुका बस्तीहरुमा महिला, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, वञ्चित तथा दलित वर्गको अर्थपूर्ण लैङ्गिक तथा समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्दै टोल विकास संस्था गठन गरी परिचालन गर्ने ।

१०. महिला, बालबालिका, अपाङ्ग, ज्येष्ठ नागरिक, दलित लगायतका वञ्चित वर्गको गाउँपालिकामा प्रत्यक्ष पहुँचका लागि उनीहरुको सञ्जाल निर्माण गरी परिचालन गर्ने ।

११. गाउँपालिकाका सबै किसिमका सेवा प्रवाह प्रक्रियामा लैङ्गिक सम्वेदनशील कार्य प्रणाली अवलम्वन गर्ने ।

३.८ थवाङ गाउँपालिकाको लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना

रणनीतिक उदेश्य	प्रमुख क्रियाकलाप कतिपटक	समयाअवधि सालवसाली	लक्षित समूह	जिम्मेवारी कसले गर्ने /नेतृत्व लिने
३.४.१. लक्षित वर्गहरुको जिविकोपार्जनमा सुधार तथा सामाजिक चेतनास्तर र नेतृत्व क्षमताको बिकास भई समग्र विकासको मूलप्रबाहमा समाबेश भएका हुनेछन् ।	१. महिला र विपन्न लक्षित बर्ग आबश्यक सिपमूलक तालिम र प्रबिधि व्यवस्था गर्ने । २ महिला सहकारी संस्थालाई उत्पादनमुलक व्यवसाय तथा स्वरोजगार क्षेत्रमा आबद्ध गराउन बजेट व्यवस्था गरि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ३.. स्थानीय स्रोत साधनहरु उपयोग र लाभ प्राप्तीमा लक्षित वर्गको पहुँच बृद्धि गर्न क्षमता बिकास र जनचेतनाका कार्यक्रम संचालन गर्ने । ४. खण्डिकृत तथ्यांक संकलन तथा अद्याबधीक गरी सोही आधारमा निश्चित प्रतिशत रकम विनियोजन गरि आवश्यकता अनुसारको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ५) नेतृत्व बिकास र कानुनी हक अधिकार बारे तालीम संचालन गरी निर्णायक भूमिकामा समाबेशी र अर्थपुर्ण सहभागिता बढाउने ६) लक्षीत बर्गहरुको क्षमता बिकाससंग सम्बन्धी नेतृत्व बिकास, सुचना प्रबिधि उपयोग सिप लगायतका क्षमता बिकास सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	आ.व. २०७९।०८० देखि निरन्तर कार्यान्वयन गर्ने ।	लक्षीत गरिएका महिला, दलित, अपाङ्ग, जनजाती, एकल महिला, अतिविपन्न, दुर्गम बस्तीका समुदाय आदि ।	▪ गाउँ कार्यपालिका, ▪ सुचना शाखा, ▪ महिला तथा बालवालिका शाखा
३.४.२. बालबालिका माथि हुने यौन दुरब्यबहार तथा शोषण, बाल श्रम, बाल बिबाह, लागायत उनीहरु माथि हुने सबै	१) गाउँपालिकाले बाल संरक्षण नीति बनाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न गराउने । २) बालश्रम तथा बाल बिबाह अन्त्यका आबधीक कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने । ३) बाल बिबाह बिरुद्ध अभियान संचालन गर्न वडा तहसम्म बालबालिकाहरुको संयन्त्र बनाई परिचालन गर्ने ।	आ.व. २०७९।०८० देखि निरन्तर	बालबालिका, अबिभावक, समुदाय, । सरोकारवाल	गाउँकार्यपालिका, महिला तथा बालबालिका शाखा

प्रकारका बिभेद र शोषणको अन्त्य भएको हुनेछ ।	४) बालबालिकाको मनोरञ्जनका लागि बाल उद्यान निर्माण गर्ने । ५) बाल बिबाह बिरुद्ध कानुनी शिक्षा सम्बन्धी अभिमूखिकरण तथा अन्तरक्रिया संचालन गर्ने । ६) बालमैत्री संरचना निर्माण गर्न, गराउन कार्यबिधि बनाइ लागु गर्ने ७) बिपन्न तथा असाह्य बाालबालिकालाई शैक्षिंक सामाग्री तथा पोशाक व्यबस्था गर्न बजेटको व्यबस्था गर्ने । ८) बालिका तथा किशोरीहरुलाई आत्मरक्षा सम्बन्धी सिप र क्षमता बिकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।			
३.४.३. समाजमा बिद्यमान लैंगिक बिभेद, लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, लगायतका हानीकारक गलत सामाजिक अभ्यास र कुरीति अन्त्य भएको हुनेछ ।	१) लैंगिक हिंसामुक्त गाउँपालिका घोषणाका लागि गाउँपालिकाको आबीधक कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने गराउने । २) घरेलु हिंसा, लैंगिक हिंसा बिरुद्ध कानुनी प्राबधानहरुबारे टोलबस्तीमा कानुनी साक्षरता तालीम र अभिमूखिकरण संचालन गर्ने ३) लैंगिक हिंसा बिरुद्ध आचारसंहिता बनाई सबै सार्वजनिक कार्यालयमा टाँस गर्ने । ४) गाउँपालिकामा गुनासो सुनुवाई संयन्त्र बनाई लागु गर्ने । ५) न्यायिक समिति लगायत मेलमिलाप केन्द्र र मेलमिलापकर्ताहरुको क्षमता बिकास गरी परिचालन गर्ने ६) मदिरा बिक्रि बितरण तथा सेवनलाई नियमन गर्न गाउँपालिकाको कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने । ७) अन्धबिश्वास, सामाजिक कुरिती र गलत संस्कार बिरुद्ध जनचेतना तथा कानुनी साक्षता कक्षा संचालन गर्ने । ८) सुरक्षीत मातृत्व र प्रजनन् अधिकार बारे महिला समूह, आमा समूह र सहकारीका सदस्यहरु बिच अभिमूखिकरण गर्ने ९) अति बिपन्न, असाह्य, ज्येष्ठ नागरीकका लागि निशुल्क स्वास्थ्य बिमाको व्यवस्था गर्ने ।	२०७९।०८० देखि निरन्तर	महिला, एकल महिला, असाह्य महिला, बालिका, किशोरी, मदिरा सेवान गर्ने पुरुष, होटल व्यबसाय,सबै सरोकारवाला निकाय ।	▪ गाउँकार्यपालिका, ▪ लैंससास सम्पर्क व्यक्ति ▪ महिला तथा बालवालिका शाखा

३.४.४. लैससासमैत्री स्थानीय शासन प्रणाली र लैङ्गिक उत्तरदायि बजेट कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ ।	१) लैङ्गिकमैत्रि बालमैत्री, अपांगमैत्री संरचना निर्माण सम्बन्धी गाउँपालिकाको कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने, गराउने । २) गाउँपालिकाका लैंगिक समानता र सामाजिक समाबेशीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम तथा बजेट एकद्धार प्रणाली मार्फत कार्यान्वयन गर्ने गराउने । ३) लैससास सम्बन्धी बनेका नीति तथा कानुन कार्यान्वयन गर्न गराउन सबै सरोकारवाला र लक्षीत समुह बिच अभिमूखिकरण मार्फत जानकारी गराई कार्यान्वयन गर्न निर्देशन तथा प्रोत्साहन गरिनेछ । ४) अनुगमन मुल्यांकन प्राणालीलाई लैससासमैत्री बनाउने र नियमित गर्ने । ५) भ्रष्टाचार बिरुद्ध जानकारीमूलक अभिमूखिकरण तथा प्रचार प्रसार गर्ने ।	आ.व. २०७९।०८० देखि निरन्तर	सरोकारवाल सार्वजनिक निकाय, स्थानीय लक्षीत समूहको संजाल, स्थानीय संघसंस्था, दातृ निकाय, निजी क्षेत्र आदि ।	गाउँसभा, गाउँकार्यपालिका, महिला तथा बालबालिका शाखा
३.४.५. लैससासमैत्री अनुगमन तथा मुल्यांकन तथा सुचना प्रणाली व्यबस्थीत गर्ने	१) वडा तह र गाउँपालिका तहको लैससास अनुगमन तथा निर्देशन समिति गठन गरी परिचालन गर्ने । २) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण परिक्षण कार्यलाई नियमित गर्ने । ३) गाउँपालिकाका नीति तथा योजना र कार्यक्रम लैससास उत्तरदायि बनाउन सम्बन्धी वडा तथा बिषयगत शाखाहरुसंग नियमित समन्वय र आबश्यक निर्देशन गर्ने । ४) गाउँपालिकाबाट संचालित योजना तथा कार्यक्रमबाट भएको उपलब्धी लैससासमैत्री भए नभएको मुल्यांकन गरी आबश्यक सुझाव दिने । ५) लैससासमैत्री सुचना प्रबाहका लागि संयन्त्र बिकास गर्ने ।	आ.व. २०७९।०८० देखि निरन्तर	सरोकारवाल सार्वजनिक निकाय, स्थानीय लक्षीत समूहको संजाल, स्थानीय संघसंस्था, दातृ निकाय, निजी क्षेत्र आदि ।	गाउँकार्यपालिका, महिला तथा बालबालिका शाखा, सुचना शाखा ।

परिच्छेद ४

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रणाली

लैससास रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेमा मात्र गाउँपालिकाको शासन पद्धती, सेवा प्रवाह र कार्यप्रणालीलाई लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीमैत्री बनाउन सकिन्छ । गाउँपालिकाको लैससास नीति तथा रणनीतिले सरोकारवालाहरुको लागि निर्दिष्ट गरेको कार्यभूमिकाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सबै सरोकारवाला बिच नियमित समन्वय तथा साभ्केदारी र नियमित अनुगमन समेत गरिनेछ । गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधी र कार्यरत सबै कर्मचारीलाई लैससास रणनीतिको महत्व र कार्यान्वयन प्रक्रिया सम्बन्धी अभिमूखिकरण मार्फत प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न निर्देशन गरिनेछ । त्यसैगरी गाउँपालिकामा क्रियाशिल सबै संयन्त्र लगायत स्थानीय समुदाय, गैरसरकारी संघसंस्था, विकास साभ्केदार निकाय र निजीक्षेत्र समेतलाई लैससास रणनीति सम्बन्धमा जानकारी गराई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न अभिप्रेरित तथा निर्देशन गर्नेछ । यसैगरी लैससास रणनीतिको प्रभाबकारी कार्यान्वयनका लागि संस्थागत संयन्त्र निर्माण तथा परिचालन र परिचालीत मानव स्रोतको क्षमता बिकास गरिनेछ ।

४.१. लैससास मूलप्रबाहीकरणका लागि संस्थागत संयन्त्र :

गाउँपालिका अन्तर्गतका भौतिक संरचना लगायत संस्थागत संयन्त्रहरुमा लैससास नीतिले निर्दिष्ट गरे बमोजिम सुधार गरी लैंगिकमैत्री बनाइनेछ । गाउँपालिकाको सबै संरचनाहरुमा संस्थागत ब्यबस्थापन साथै पीरिचालन सम्बन्धी सिपको बिकास गर्न र सामुदायिक विकास कार्यक्रममा समानुपातीक सहभागिता र समावेशीकरण प्रक्रियालाई समाहित गर्नु आवश्यक रहेको छ । लैससास रणनीति कार्यान्वयन गर्न विशेषतः निम्नानुसारका संस्थागत संयन्त्रहरु स्थापना र ब्यबस्थापन गरी कार्य प्रक्रिया अगाडी बढाइनेछ ।

(क) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण शाखा वा इकाईको स्थापना गरी परिचालन गरिनेछ ।

(ख) लैससास शाखा चलायमानका लागि लैंगिक सम्पर्क ब्यक्ति (Gender Focal Person) नियुक्त गरी कार्यबिबरण तोकीनेछ ।

(ग) गाउँपालिकामा कार्यरत महिला कर्मचारीहरु र गाउँपालिकामा सेवा लिन आउने महिला सेवाग्राहीहरुलाई सहजताका लागि लैंगिकमैत्री शौचालय र स्तनपान कक्षको ब्यबस्था गरिनेछ ।

(घ) गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका लैंगिक बिभेद तथा लैंगिक हिंसाहरु र कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्ब्यबहार सम्बोधनका लागि गुनासो सुनुवाइ संयन्त्र निर्माण गर्ने ।

(ङ) टोल बिकास संस्थाहरुमा लैंगिक तथा समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित गरी सामुदायिक बिकासका कार्यमा क्रियाशिल बनाउने ।

(च) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र संचालन हुने बिकास निर्माणका कार्यहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि गठन गरिने उपभोक्ता समितिहरुमा ३३ प्रतिशत महिला सहित समाबेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

(छ) गाउँपालिकाबाट उपलब्ध गराइने सेवा तथा स्रोतहरु र लाभ बितरणमा महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरीक, दलित, जनजाति, एकल महिला, अपांगता भएका ब्यक्तिहरु लगायत पछाडि पारिएका समुदायहरुको पहुँच बृद्धिका लागि सञ्जाल गठन गरी आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरण मार्फत गाउँपालिकाको सबै क्षेत्रको बिकास प्रक्रियामा सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

(ज) लैससासमैत्री सुचना शाखाको ब्यबस्थापन मार्फत सुचना प्रणालीलाई ब्यबस्थीत र क्रियाशिल बनाउने ।

४.२. **लैससास रणनीति कार्यान्वयनको लागी स्रोत परिचालन :**

गाउँपालिकाले लैससास लैससास रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना कार्यान्वयनकालागि आबश्यक स्रोत संकलन तथा परिचालन गर्न निम्न प्रक्रियाहरु अवलम्वन गरिनेछ ।

क) गाउँपालिकाको कूल स्रोत तथा बजेटको निश्चित प्रतिशत रकम लैससास क्षेत्रमा सुधारका लागि बिनियोजन गर्ने ब्यबस्था मिलाउने ।

ख) गाउँपालिकामा लैससासको क्षेत्रमा क्रियाशिल सबै सरोकारवाला निकाय बिच नियमित समन्वय र सहकार्य गरी स्रोत परिचालन गर्ने क्रममा एकद्धार प्रणाली अवलम्वन गर्ने ।

ग) लैससास रणनीतिमा तोकीए बमोजिमको कार्यभूमिका वा जिम्मेवारी कार्यान्वयनका लागि सबै निकायहरु वीच अभिमूखिकरण गराई कार्यान्वयनका लागि निर्देशन गर्ने ।

घ) गाउँपालिकामा महिला तथा बालबालिकाको क्षेत्रमा क्रियाशिल सबै निकायको योजना तथा कार्यक्रम र बजेट लैंगिक उत्तरदायी तथा योजना निर्माण र योजना निर्माण प्रक्रियामा समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्न सबै सरोकारवालाहरुलाई आबश्यक समन्वय तथा निर्देशन गर्नेछ ।

ङ) गाउँपालिकाको सिमित स्रोतको अधिकतम उपयोग हुने गरी स्रोत परिचालन गर्दा बञ्चित समुदायलाई बिकासमा मूलप्रबासहकरण गर्न आबश्यकता र अवस्था अनुसार न्यायोचित वितरण प्रणाली अवलम्वन गर्ने ।

४.३. अनुगमन प्रणाली :

थवाङ गाउँपालीकाबाट निर्माण गरिएको लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण नीति र रणनिति प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको सुनिश्चित गर्न बार्षिक रुपमा लैंगिक समानता तथा सामजिक समाबेशीकरण परिक्षण गर्नुका साथै गाउँपालिका र वडा तहमा अनुगमन संयन्त्र गठन गरि परिचालन गरिनेछ । गाउँपालिकाको अनुगमन टोलीमा सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र लैससास शाखाका प्रतिनिधीहरुको प्रतिनिधित्व गराइनेछ । साथै उक्त टोलीमा महिला, बालबालिका तथा वञ्चित समूहहरूको प्रतिनिधित्व समेत सुनिश्चित हुनेछ ।

४.३.१. अनुगमन संयन्त्र गठन तथा परिचालन :

थवाङ गाउँपालीकाको लैंगिक तथा सामाजिक समाबेशी नीतिले निर्दिष्ट गरेका नीति तथा कार्यनितिहरुको कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरि आबश्यक सुधार गर्नका लागि अनुगमन संयन्त्रको गठन गरि पचिालन गरिनेछ । लैंगिक उत्तरदायी कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा

र कार्यान्वयनका बिषयमा बार्षिक लेखाजोखा गर्न नियमित अनुगमन गरी तोकीएको ढाँचामा बार्षिक प्रतिबेदन तयार गरी सोही आधारमा आगामी योजनामा सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गरिनेछ ।

गाउँपालिकाद्धारा जारी गरिएको लैससास नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको नियमित अनुगमन गरी सुधारका लागि आबश्यक निर्देशन गर्न देहाय बमोजिमका व्यक्ति वा निकायको प्रतिनिधित्व रहने गरी लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति गठन गरी राष्ट्रिय कार्यविवरण तोकीएको छ ।

(क) गाउँपालिकास्तरीय लैससास अनुगमन तथा निर्देशन समितिमा तपशिलका व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

१)	गाउँपालिकाका अध्यक्ष	संयोजक
२)	गाउँपीलकाका उपाध्यक्ष	सदस्य
३)	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य
४)	सामाजिक बिकास समिति संयोजक	सदस्य
५)	पालिकास्तरीय लक्षित समूह सञ्जालबाट गाउँपालिका अध्यक्षले तोकेको कम्तीमा एक महिला अनिवार्य सहित २ जना प्रतिनिधी	सदस्य
६)	महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नगारिक शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

(ख) लैससास अनुगमन तथा निर्देश समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

१) लैससास कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको बैठक संचालन सम्बन्धी कार्यबिधि बनाई लागु गर्ने ।

२) बिभिन्न सरोकारवालाको सहभागितामा बार्षिक समिक्ष बैठक गरी अनुगमनबाट तयार गरिएको प्रगति समिक्षा गर्ने र आवश्यक सुझावहरु कार्यान्वयनका लागि गाउँकार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

३) लैंगिक, सामाजिक, भौगोलिक, आर्थिक तथा सास्कृतिक दृष्टिले पछाडी परेका समूहको समग्र स्थितिको अध्ययन तथा बिश्लेषण गरी आबश्यकता अनुसार नीतिगत, कानुनी तथा संस्थागत सुधारका बिषयमा गाउँसभमा सिफारिस गर्ने ।

४) लैंगिक तथा सामाजिक रुपमा पछाडी पारिएका व्यक्ति समुदायलाई लक्षित गरी नेतृत्व क्षमता विकासका नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा भए नभएको अनुगमन गरी लैससासमैत्री बनाउन आबश्यक सुझाव दिने ।

५) लैससास नीति तथा रणनीतिसंग सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन चरणमा आबश्यकता अनुसार सहयोग तथा समन्वय गर्ने र नियमित अनुगमन गरी सुधारका लागि हरेक चौमासिक रुपमा सम्बन्धीत बिषयगत शाखा तथा निकायहरुलाई सुझाव पेश गर्ने ।

६) वडा तह र समग्र गाउँपालिकाको लैससास हिसावले खण्डिकृत तथ्यांक संकलन तथा बिश्लेषण गरी सोही अनुरुप बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र योजना निर्माण गर्न योजना तर्जुमा समिति र गाउँसभामा सिफारिस गर्ने ।।

७) लैससास बजेट परिक्षँण कार्यदल संग समन्वय गरी सबार्षिक रुपमा लैससास बजेट परिक्षण गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।

८) लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, लैंगिक बिभेद, यौनजन्य दुरव्यवहार, शोषण लगायत विभिन्न जेखिममा रहेका महिला किशोरी र बालिकाहरुको संरक्षणका लागि राहात, पुनस्थापन र बैकल्पीक हेरचाह सम्बन्धी कार्य योजना बनाई लागु गर्न निर्देशन गर्ने ।

९) लैससास नीति कार्यान्वयन क्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखिम न्यूनिकरणका लागि सुझावहरु पेश गर्ने ।

१०) लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय नीति तथा कानुनहरुको स्थानीयकरण गरी कार्यान्वयन गर्न गराउन बिभिन्न सरोकारवाला निकाय बिच नियमित समन्वय र साझेदारी गर्ने ।

(ग) **वडास्तरको लैससास अनुगमन तथा निर्देशन उपसमितिमा तपशिलका व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।**

१)	वडा अध्यक्ष	संयोजक
२)	वडा समितिका सदस्यहरु	सदस्य
३)	वडास्तरीय लक्षित समुह सञ्जाल मध्येबाट वडाले तोकेको कम्तीमा एक महिला सहित २ जना प्रतिनिधी	सदस्य
४)	वडास्तरीय बाल संजालको अध्यक्ष	सदस्य
५)	वडा सचिव	सदस्य सचिव

(घ) वडास्तरीय अनुगमन तथा निर्देशन उपसमितिको काम कर्तब्य र अधिकार

१) लैंससास हिसावले वडा तहको खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन तथा नियमित अद्याबधीक गर्ने गराउने ब्यबस्था मिलाउने ।

२) वडातहका योजना तर्जुमा छनौट प्रकृयामा विपन्न तथा बञ्चित वर्ग र महिलाहरुलाई अनिवार्य सहभागी गराउने वातावरण मिलाउने

३) वडास्तरमा योजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याई महिला र विपन्न वर्गहरुको सूचना, श्रोत र साधनमा पहुँच तथा लाभ प्राप्तीमा समाबेशी पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

४) वडास्तरमा योजनाको कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउन अनुगमन गरी आबश्यक सुझाव दिने ।

५) गाउँपालिकाले लैससास रुणनीतिमा प्राथमिकिकरण गरेका लक्षीत समुहको आर्थिक सामाजिक र राजनैतिक शसक्रिकरणका लागि योजना तथा कार्यक्रम बनाई गाउँसभामा पेश गर्ने ।

६) वडास्तरमा संचालीत योजना तथा कार्यक्रमहरु लैससासमैत्री भए नभएको अनुगमन गरी लैससास उत्तरदायी बनाउन पहल गर्ने ।

४.४. लैससास नीति कार्यान्वयन सम्बन्धी सम्भाव्य जोखिम तथा न्यूनिकरणका उपायहरु :

लैससास विषय अन्तरसम्बन्धित सवाल भएकोले कुनै एउटा मात्र निकायको पहलमा पुर्णत अवलम्वन गर्न सकिदैन । लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको मूलप्रवाहीकरण गर्न स्थानीय सरकार लगायत सबै सरोकारवाला निकायहरुको निकटतम समन्वय र सहकार्यको आवश्यकता पर्दछ । लैससास नीतिले प्रत्याभुत गरेका प्रावधानहरु कार्यान्वयनका सन्दर्भमा समाजमा बिद्यमान हानिकारक गलत सामाजिक अभ्यास तथा प्रचलन र पितृसतात्मक सोंचको कारण विभिन्न जोखिमहरु सामना गर्नुपर्ने अवस्था आउने देखिन्छ । यस रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने देहाय बमोजिमका सम्भाव्य जोखिम तथा चुनौतीहरुको आधारमा जोखिमको निराकरण गर्नका लागि देहाय बमोजिमका उपायहरु अवलम्वन गरिने छ ।

क्र.सं	संभावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु	कैफियत
१	गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधी र कर्मचारीमा लैससास सम्वन्धी साझा बुझाईमा एकरुपता हुन नसक्नु ।	▪ लैससास अवधारणाबारे समान बुझाईका लागि अभिमूखिकरण तथा सहजीकरण गर्ने । ▪ वडा तथा पालिका तहमा लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा कानुन र अन्तराष्ट्रिय प्रावधान बारे अभिमूखिकरण गर्ने ।	
२	भौतीक विकासका कार्यक्रमले जस्तो सामाजिक विकासका कार्यक्रमले तत्काल परिणाम ल्याउन नसक्ने हुदा लैससास विषय स्थानीय सरकारको प्राथमिकतामा नपर्नु ।	▪ लैससासको महत्व र सरकारद्वारा जारी गरिएका कानुन तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्वता बारेमा जानकारी गराउने । ▪ लैससास बिषयलाई प्राथमितामा राख्न नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने । ▪ लैंगिक उत्तरदायी योजना तथा बजेट तर्जुमाका लागि नियमित समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउने ।	
३	लैससास नीति कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकामा आवश्यक ज्ञान, क्षमता र दक्ष मानबस्रोतको कमी हुन सक्ने ।	▪ गाउँपालिकाबाट क्षमता विकासको बार्षिक कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने । ▪ दक्ष मानवस्रोतको उत्पादन गरी परिचालन गर्ने ।	
४	गाउँपालिकाको स्रोत साधनको सीमितता र लक्षीत समूहका आबश्यकता बढी हुनु ।	▪ गाउँपालिकाको बिद्यमान स्रोत साधनको न्यायोचित बितरण प्रणाली अवलम्बन गर्ने । ▪ वार्षिक योजना तर्जुमा तथा बजेट बिनियोजन गर्दा लैससास सम्बन्धी विषयहरुलाई प्राथमिकतामा राख्न नियमित समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने । ▪ लैससास क्षेत्रमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित संघ संस्थासंग समन्वय र सहकार्य बृद्धि गर्ने ।	
५	गाउँपालिका लैससास उत्तरदायी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रति संबेदनशिलताको	▪ लैससास उत्तरदायी योजना तथा बजेट र कार्यक्रमका लागि नियमित लैससास परिक्षण गरी प्राप्त सुझाव कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।	

	अभाव हुन सक्ने ।		
६	टोलबस्ती तथा वडास्तरबाट लैससाससँग सम्वन्धित योजना तथा कार्यक्रमहरु छनौटमा पर्न नसक्ने ।	▪ लक्षित बर्ग समुदायको अवस्था पहिँचान र विश्लेषणका आधारमा योजना छनौट गर्न सहजीकरण गर्ने । ▪ योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित बर्ग समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता बृद्धि गर्न क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	
७	वन्चितीकरणमा परेका वर्ग तथा क्षेत्रको आर्थिक सशक्तिकरण हुन नसक्नु ।	▪ उद्यमशिलता विकास कार्यक्रमहरु मार्फत लक्षित बर्ग समुदायको रोजगारी र आयआर्जनका कार्यमा संलग्न गराउने । ▪ लक्षित व्यक्तिहरुलाई कृषि, पशुपालन लगायतका क्षेत्रमा प्राविधिक सिप तथा तालिमको व्यवस्था गरी उत्पादन भएका प्राविधिक जनशक्तिलाई रोजगारीका अववसर सृजना गर्ने	
८	लक्षीत बर्ग समुदायको वास्तवीक अवस्था पहिँचान हुने गरी खण्डिकृत तथ्याङ्क अद्यावधीक नहुन सक्ने	▪ सबै वडाहरुमा खण्डिकृत तथ्यांक अद्यावधिक गर्न बार्षिक योजना तथा बजेटको व्यबस्थ ागर्ने । ▪ लक्षीत बर्ग समुदायको अवस्था र आबश्यकताको आधारमा बार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया सम्पन्न गर्न नियमित समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने ।	
९	स्थानीय स्रोत तथा लाभ र अवसरहरुमा लैंगिक तथा समावेशी पहुँच कम हुन सक्ने ।	▪ योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन सम्बन्धमा अनुगमन तथा निर्देशन प्रणालीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाई सुधारका पक्षहरु औंल्याई कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित पक्षलाई सुझाव सहित निर्देशन गर्ने ।	

४.५. कानुनी व्यवस्था तथा पुनरावलोकन

४.५.१. कानुनी व्यवस्थाको पालना तथा कार्यान्वयन

थबाङ गाउँपालिकाद्वारा जारी गरिएको लैससास रणनीति निर्माण क्रममा लैंगिक समानता तथा समावेशीकरण सम्बन्धी राष्ट्रिय कानुन तथा नीतिहरु र अन्तराष्ट्रिय महासन्धी, घोषणापत्रहरुमा उल्लेखित प्रावधानहरुलाई आधार मानिएको छ

४.५.२.नीतिको पुनरावलोकन तथा सुधार

थबाङ गाउँपालिकाद्वारा जारी गरिएको लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीति २०७८ लाई नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको आधारमा आवश्यकता अनुसार पुनरावलोकन गरी परिमार्जन वा सुधार गरिनेछ । लैससास रणनीति कार्यान्वयनको प्रभावकारिता, उपयुक्तता र उपादेयता सम्बन्धी आवधिक

रुपमा समिक्षा वा पुनरावलोकन गरी आवश्यकता अनुसार समसामयिक विषयहरुमा परिमार्जन एवं सुधार गरिने छ ।

अनुसुची १

लैससास रणनीति निर्माण तथा कार्यान्वयन कार्यदल गठन :

लैससास निर्माण तथा कार्यान्वयन कार्यदलमा सहभागिहरुको बिबरण निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ :

१) संयोजक : श्री रामकिरणी रोकामगर गा.पा. उपाध्यक्ष

२) सदस्यः श्री राम कुमारी बि.क. कार्यपालिका सदस्य

३. सदस्य : श्री धन कुमारी रोका कार्यापालिका सदस्य

४) सदस्यः श्री संघर्ष बि.क. कार्यपालिका सदस्य

५) सदस्य श्री हिरा प्रसाद बुढा पोषण संयोजक

६) सदस्य : श्री भिमसेन बुढामगर सुचना अधिकृत

७) सदस्य सचिव : श्री रमिला रोकामगर महिला बालबालिका शाखा प्रमुख

अनुसुची २

थवाङ गाउँपालिका भित्र लैससासको क्षेत्रमा क्रियाशिल सरोकारवालाहरु :

- महिला तथा बालवालिका शाखा, न्यायिक समिति, लगायत सबै विषयगत शाखाहरु
- वडा कार्यालय
- गाउँपालिका तथा वडास्तरीय बालअधिकार समिति
- हिंसा पिडित महिला, बालिका र किशोरीका लागि जिल्लामा अल्पकालिन सेवा केन्द्र
- टोल विकास संस्था लगायत बिभिन्न उपभोक्ता समिति, अपांग संजाल
- शिक्षण संस्था
- अस्पताल र अस्पतामा आधारीत एक द्वावार संकट व्यवस्थापन केन्द्र ।
- लैससास. निर्माण तथा कार्यन्वयन कार्यदल
- प्रहरी चौकी र जिल्ला प्रहरी कार्यालय (महिला सेल)
- जिल्ला अदालत र जिल्ला सरकारी वकिल कार्याल
- जिल्ला प्रशासन कार्यालय र जिल्ला समन्वय समिति
- गैसस महासंघ लगायत हुरेक नेपाल, रुडास नेपाल, यू.एन.एफ. पि.ए., नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
- पत्रकार महासंघ र बिभिन्न सञ्चार माध्यम
- स्वास्थ्य संस्था, आमा समूह र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवीका
- बैङ्क तथा वित्तिय संस्थाहरु

- प्रदेश मन्त्रालय तथा विषय गत शाखा र संघिय तहका मन्त्रालय तथा कार्यलय विषयगत शाखा

अनुसुची ३ :

थवाङ गाउँपालिकामा लैससास रणनीति निर्माण क्रममा

समूह छलफल क्रममा सहभागि सदस्यहरुको नामावली

समूह १ .श्री रामकिरणी रोका ग.पा. उपाध्यक्ष, श्री सम्झना घर्ति कार्यपालिका सदस्य, श्री प्रकाश बुढामगर एमआइएस अपरेटर, श्री हिरा प्रसाद बुढामगर पोषण संयोजक, श्री बालाराम काफ्ले अ.सव इन्जिनियर, श्री भगवती पुन उद्यम बिकास सहजकर्ता, श्री चयन पुन टेली सेन्टर प्रतिनिधी, श्री निर्धक रोका का.स.।

समूह २

श्री देबदत्त रिजाल प्रशासन सहायक, श्री तुल बहादुर पुन स्वास्थ्य शाखा प्रमुख, श्री निर्मल कडेल आ.ले.प., श्री बुद्धिमान घर्ति फिल्ड सहायक, श्री पुर्णकला रोका महिला बिकास समूह सदस्य, श्री भिम कुमारी पुन उद्यम बिकास सहजकर्ता, श्री धनमाया रोका कार्यपालिका सदस्य, श्री चयन पुन का.स.।

समूह ३ :

श्री जनक बहादुर बुढामगर वडा अध्यक्ष वडा नं १, श्री भिम बहादुर रोकामगरु वडा अध्यक्ष वडा नं ३, श्री धन बहादुर वली नि.प्र.प्रं अ.(शिक्षा अधिकृत), श्री बिष्णु पौडेल रोजगार संयोजक, श्री राम कुमारी बि.क. कार्यपालिका सदस्य, श्री माधब के.सी. लेखापाल, श्री भिमसेन बुढामगर सुचना अधिकृत, ।

अनुसुचि ४ थवाङ गाउँपालिकाको लैससास कार्यशालामा सहभागिहरुको नामावली बिबरण

क्र.स	नाम	पद	सम्पर्क नं	इमेल	लिङ्ग			सामाजिक समावेशिकरण						
					म	पु	अन्य	बा. क्षे.ठ.	जनजाति पहाड/ तराई	दलित पहाड/ तराई	मधेशी	मुस्लिम	अन्य	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु
१	रामकिरणी रोकामगर	उपाध्यक्ष	९८६२५२१४७१	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
२	जनक बुढा	वडा अध्यक्ष वडा नं १	९८६६६५७२४८	-	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
३	भिम बहादुर रोका	वडा अध्यक्ष वडा नं २	९८४०२५०७६४	-	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
४	राम कुमारी बि.क.	का.सदस्य	९८६६९२२४६०	-	√	-	-	-	-	√	-	-	-	-
५	धन कुमारी रोका	का. सदस्य	–	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
६	सम्झना घर्ति	का.सदस्य	९८४३२३५६२३	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
७	धन बहादुर वली	शिक्षा शा.प्र	९८४०९६७१७५	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
८	भिमसेन बुढा	सुचना अधिकृत	९८४९८८६६५७	ito.thabangmun@gmail.com	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
९	देवदत्त रिजाल	योजना शाखा	९८४८०९२०९४	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
१०	तुल बहादुर पुन	रोजगार शाखा	९८४१६१९८७३	puntul07@gmail.com	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
११	माधव के.सी.	लेखा शाखा	९८४७५२९११७	madhavkc205@gmail.com	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
१२	हिरा प्रसाद बुढा	पोषण संयोजक	९८६८६०८१२८	hiramagar843@g	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-

				mail.com										
१३	बिष्णु पौडेल	रोजगार शाखा	९८६४९२०९४३	bishnupaudel460@gmail.com	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
१४	प्रकाश बुढा	पञ्जिकरण शाखा	९८४७९९७१२८	pbudhamagar@gmail.com	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
१५	बालाराम काफ्ले	सव इन्जिनियर	९८४८२९७९१७	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
१६	निर्मल कडेल	आलेप	९८४७९०७३८१	kandelnirmal96@gmail.com	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
१७	बुद्धिमान घर्ति	फिल्ड सहायक	९८४९१२०७८५	bhagawatipmgr@gmail.com	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
१८	पुर्णकला रोका	महिला स्वयमसेवक	९८०९८४१३४२	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
१९	धनमाया रोका	का.सदस्य	९८४४८९३२७५	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
२०	निर्धक रोका	का.स.	९८४४९५४१८५	-	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-
२१	चयन पुन	टेलीसेन्टर	९८४७९९२६७८	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
२२	चन्द्रप्रकास वली	सव इन्जिनियर	९८४१४५२४८३	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
२३	इलका बुढामगर	का.स.	९८४०४७९८८०	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-
२४	भगवती पुन	उ.बि.स.	९८४८०००७०३	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
२५	भिम कुमारी पुन	उ.बि.स.	–	-	√	-	-	-	√	-	-	-	-	-
		जम्मा												

जनप्रतिनिधिको संख्या : **७ जना** कर्मचारीको संख्याः **.१८ जना** अन्य सहभागीको सं **(संघसंस्था तथा संजालबाट)** : **० जना**

अनुसुची ५

अध्ययन तथा बिश्लेषण गरिएका दस्तावेजहरुको सुची :

- गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र २०७६
- अपांग परिचयपत्र बितरण कार्यबिधि २०७४
- न्यायीक समितिको कार्यविधि सम्बन्धी ऐन २०७५
- नेपालको संबिधान २०७२
- लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा कानुन
- लैससास सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धी तथा प्राबधानहरु